

**ANALIZA ȘI BENCHMARKING PRIVIND
POLITICILE INSTITUȚIONALE
DE ACCES DESCHIS ȘI EVALUAREA
STADIULUI DE PREGĂTIRE
PENTRU IMPLEMENTAREA
POLITICILOR DE ȘTIINȚA DESCHISĂ**

Analiza și benchmarking privind politicile instituționale de Acces Deschis și evaluarea pregătirii pentru implementarea politicilor de Știința Deschisă

Autor(i)	Natalia Cheradi, Nelly Țurcan, Olesea Dobrea, Viorica Lupu, Diana Silivestru
Statut	Versiunea finală
Versiune	1.0
Data de publicare	28.12.2022

Identificator document:	
Livrabil	ȘD-24082
Autor(i)	Natalia Cheradi, Nelly Țurcan, Olesea Dobrea, Viorica Lupu, Diana Silivestru
Data de prezentare	10.03.2022
Statutul de difuzare	Public
Site-ul web	https://idsi.md/proiect-stimularea-angajamentului-RM-SD
Apel	Ofertă de soluții privind promovarea conceptului de Știință Deschisă și dezvoltarea tehnologiilor digitale în domeniile cercetării și inovării
Finanțator	Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (ANCD)
Titlul proiectului	Stimularea angajamentului Republicii Moldova în Știința Deschisă: suport metodologic și aplicativ
Codul proiectului	21.70105.40ȘD
Data începerii proiectului	01.09.2021
Data finalizării proiectului	31.12.2022
Licența	Creative Commons CC-BY 4.0
Cuvinte-cheie	Acces Deschis, Știința Deschisă, politici instituționale de Acces Deschis, mandate de Acces Deschis

Prezenta publicație este pusă la dispoziție prin Licența Atribuire 4.0 Internațional (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ro>

© Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale (2022)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7501956>

CUPRINS

REZUMAT.....	4
LISTA DE ABREVIERI	5
1. INTRODUCERE.....	6
2. CADRUL GENERAL PRIVIND POLITICILE DE ACCES DESCHIS.....	7
a. Definiții, tipuri, beneficii ale politicilor de Acces Deschis	7
b. Politica Accesului Deschis în programele europene.....	19
c. Politici instituționale de Acces Deschis.....	24
3. METODOLOGIA DE ANALIZĂ A DOCUMENTELOR DE POLITICI: STABILIREA DIMENSIUNILOR ANALITICE ȘI A INDICATORILOR PENTRU ANALIZA COMPARATIVĂ A POLITICILOR INSTITUȚIONALE	30
4. ELEMENTELE POLITICIILOR DE ACCES DESCHIS: ANALIZĂ ȘI INTERPRETARE	33
a. <i>Politica de arhivare a versiunilor lucrărilor (publicate, preprint, acceptate, peer review etc.)</i>	33
b. <i>Politica de conținut (tipuri de conținut, reguli de depunere)</i>	33
c. <i>Politica de advocacy și promovare</i>	34
d. <i>Politica privind drepturile de autor și licențierea</i>	34
e. <i>Politica de acces la date</i>	35
f. <i>Politica de embargo</i>	35
g. <i>Politica de sprijin pentru standarde (interoperabilitatea, metadatele)</i>	35
h. <i>Politica de prezervare</i>	35
i. <i>Politica de retragere</i>	36
j. <i>Alte informații</i>	36
5. ANALIZA POLITICILOR INSTITUȚIILOR DE FINANȚARE A CERCETĂRII PRIVIND ACCESUL DESCHIS	39
6. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	41
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	44
Anexa 1. Model de Politică privind Accesul Deschis pentru o organizație de cercetare	48
Anexa 2. Model de Politică instituțională de Acces Deschis pentru organizație de finanțare a cercetării.....	51
Anexa 3. Model de Politică instituțională de Acces Deschis.....	53
Anexa 4. Lista politicilor instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova	58
Anexa 5. Tabelul consolidat al elementelor politicilor instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova	59

REZUMAT

Livrabilul a fost realizat în cadrul proiectului *21.70105.40ȘD Stimularea angajamentului Republicii Moldova în Știința Deschisă: suport metodologic și aplicativ (2021-2022)*, Etapa I: Analiza situației actuale a Științei Deschise în Republica Moldova prin prisma inițiativelor, cadrului național existent și a bunelor practici internaționale. Studiul și-a propus, în primul rând, realizarea obiectivelor orientate către:

- Stabilirea situației actuale privind politicile instituționale de Acces Deschis în Republica Moldova prin prisma inițiativelor, cadrului național existent și a bunelor practici internaționale;
- Elaborarea unor recomandări pentru actualizarea politicilor instituționale de Acces Deschis în contextul tendințelor Științei Deschise.

Livrabilul conține rezultatul analizei și benchmarkingul privind politicile instituționale de Acces Deschis și reprezintă un suport pentru pregătirea stadiului de implementare a politicilor de Știință Deschisă în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie:

Știința Deschisă, Acces Deschis, politici de Acces Deschis, mandate de Acces Deschis, politici de Acces Deschis ale organizațiilor de cercetare, politici de Acces Deschis ale organizațiilor de finanțare a cercetării.

LISTA DE ABREVIERI

AAP	Academia de Administrare Publică
AD	Acces Deschis / acces deschis
AMTAP	Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
ANCD	Agencia Națională pentru Cercetare și Dezvoltare
APC	Article Processing Charge
ASEM	Academia de Studii Economice din Moldova
BMBPH	Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
BNRM	Biblioteca Națională a Republicii Moldova
CE	Comisia Europeană
DMP	Data Management Plan
DPI	Drept de Proprietate Intelectuală
EIFL	Electronic Information for Libraries
IDSİ	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale
INCE	Institutul Național de Cercetări Economice
OA	Open Access
PMD	Planul de management al datelor
RED	Resurse Educaționale Deschise
RM	Republica Moldova
ROARMAP	Registry of Open Access Repository Mandates and Policies
ȘD	Știința Deschisă
UASM	Universitatea Agrară de Stat din Moldova
UE	Uniunea Europeană
ULIM	Universitatea Liberă Internațională din Moldova
UPSC	Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
USARB	Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
USEFS	Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport
USM	Universitatea de Stat din Moldova
USMF	Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemțanu”
UTM	Universitatea Tehnică a Moldovei

1. INTRODUCERE

Acest raport examinează politicile Accesului Deschis (OA) ale diferitor instituții din Republica Moldova. Procesul de examinare include două activități majore:

1. selectarea Politicilor OA instituționale pentru analiză;
2. compararea și evaluarea politicilor de Acces Deschis ale instituțiilor din RM pe baza unui set de criterii selectate.

Pașii de mai sus au condus la raportarea următoarelor rezultate:

- Identificarea constatărilor-cheie;
- Analiza practicilor comune în raport cu obiectivele acestui raport;
- Recomandarea bunelor practici pentru popularizarea și consolidarea Accesului Deschis în sistemul național de cercetare.

Acest raport poate ajuta conducerea instituțiilor, organizațiile de finanțare, factorii de decizie politică și bibliotecarii profesioniști la elaborarea politicilor Accesului Deschis și Științei Deschise pentru propriile organizații.

2. CADRUL GENERAL PRIVIND POLITICILE DE ACCES DESCHIS

a. Definiții, tipuri, beneficii ale politicilor de Acces Deschis

Publicațiile științifice cu Acces Deschis (AD) atrag o atenție sporită din partea comunității academice, a editorilor publicațiilor științifice, agențiilor de finanțare a cercetării și a guvernelor. Accesul Deschis s-a extins exponențial atât în ceea ce privește creșterea numărului de reviste cu acces deschis, cât și proliferarea politicilor de Acces Deschis (Open Access). În ultimii câțiva ani, s-a înregistrat o creștere a numărului de politici Open Access (OA) adoptate la nivel național, instituțional, precum și de organizațiile/agențiile de finanțare a cercetării.

În calitate de politici în domeniul accesului deschis pot fi politicile internaționale, naționale și instituționale de susținere a accesului deschis la rezultatele cercetărilor științifice, promovate de organisme internaționale, guverne centrale sau locale și diverse instituții (universități, instituții de cercetare, agenții de finanțare, biblioteci, edituri etc.)¹.

Universitatea Harvard a fost prima care a adoptat o politică instituțională de Acces Deschis și a recomandat un cadru juridic pentru politica universitară de acces deschis². De asemenea, Universitatea Harvard a dezvoltat un model de limbaj pentru un document de politică OA pentru instituțiile care doresc să implementeze o politică de acces deschis³. Acest limbaj reprezintă experiența acumulată a mai multor instituții care au elaborat și implementat politici de acces deschis.

Peter Suber, promotorul și avocatul Accesului Deschis, susține că un anumit tip de politică care solicită sau încurajează OA este mai bine decât nicio politică⁴. Politicile mai puternice solicită OA sau o fac implicită pentru noile publicații. Aceste politici mai puternice sunt, de obicei, numite mandate OA.

Mandat înseamnă literalmente „a autoriza” sau „a obliga”. Acest termen ar putea fi prea dur, având în vedere modul cum acesta este interpretat în multe instituții în care politica OA pur și simplu „încurajează” accesul deschis, iar autorii pot alege adesea să nu se conformeze prezentând un motiv⁵.

Motivul pentru care instituțiile se confruntă cu asigurarea conformității este dublu:

- 1) este un proces laborios și discret;

¹ ȚURCAN, Nelly. Comunicarea științifică în contextul Accesului Deschis la informație. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 66. ISBN 978-9975-71-253-8.

² Idem, p. 75.

³ SHIEBER, Stuart M. A Model Open Access Policy [online]. Harvard Library, Office for Scholarly Communication, 2018. Disponibil: https://osc.hul.harvard.edu/assets/files/model-policy-annotated_12_2015.pdf (Accesat 6.11.2021)

⁴ SUBER, Peter. Open Access (The MIT Press Essential Knowledge Series ed.) [online]. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2012, p. 78. ISBN 9780262517638. Disponibil: <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:10752204> (Accesat 6.11.2021)

⁵ GHOSH, Monali. Open Access Mandates in Universities: Challenges and Opportunities [online]. Typeset Resources, Jul 8, 2021. Disponibil: <https://typeset.io/resources/open-access-mandates-in-universities-challenges-and-opportunities/> (Accesat 6.11.2021)

- 2) nu există un stimulent puternic pentru cercetători să se conformeze mandatelor instituționale.

Un mandat de Acces Deschis se referă la o politică adoptată de un finanțator, instituție sau guvern care impune cercetătorii să-și facă publice articolele științifice. Acest lucru se poate face prin două căi: Green OA (Acces Deschis verde) sau Gold OA (Acces Deschis de aur). Prima cale se referă la depunerea de către cercetătoare a publicațiilor științifice într-un repozitoriu (depozit digital) cu acces deschis, instituțional, tematic ș.a. Gold OA se referă la transmiterea articolelor științifice către reviste cu acces deschis – unele dintre acestea pot percepe taxe de procesare a articolelor (Article Processing Charge, APC) care pot fi plătite de cercetător, instituția în care activează sau din grantul de cercetare.

Spre deosebire de politici care fie solicită, fie încurajează accesul deschis, mandatele sunt mai puternice, deoarece cer (obligă) ca autorii să ofere acces deschis. Unele mandate permit autorului să renunțe la AD, dacă aduc motive convingătoare în acest sens⁶.

În același timp, mandatele emise de finanțatori tind să fie mai puternice, deoarece pot opri finanțarea cercetării – un stimulent destul de puternic pentru conformare.

Mandatele de acces deschis pot fi clasificate în diferite moduri:

- după tipul de organizație mandatară (instituție angajatoare sau finanțator de cercetare),
- după locație (instituțională sau instituție-externă),
- momentul depunerii propriu-zise (imediat, întârziat),
- după timp (imediat, întârziat), la care repozitoriul devine deschis,
- dacă există sau nu un contract implicit de păstrare a drepturilor de autor (și dacă se poate renunța la acesta).

Tipurile de mandate pot fi, de asemenea, comparate în ceea ce privește puterea și eficacitatea (în ceea ce privește volumul anual, ponderea și calendarul depozitării, raportat la producția anuală totală de articole, precum și timpul în care accesul la depozit este stabilit ca Acces Deschis. Cu cât mandatul este mai puternic, cu atât mai mult este depozitat în repozitoriu⁷.

Principalele tipuri de politici/mandate de acces deschis⁸:

- politici de încurajare (Encouragement policies) – acestea nu sunt cerințe, ci doar recomandări pentru a oferi acces deschis;

⁶ SUBER, Peter. Open Access (The MIT Press Essential Knowledge Series ed.) [online]. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2012, p. 81. ISBN 9780262517638. Disponibil: <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:10752204> (Accesat 6.11.2021)

⁷ GARGOURI, Yassine, LARIVIERE, Vincent, GINGRAS, Yves, BRODY, Tim, CARR, Les, HARNAD, Stevan. Testing the Finch Hypothesis on Green OA Mandate Ineffectiveness [online]. arXiv, last revised 2 Nov 2012. Disponibil: <https://arxiv.org/abs/1210.8174> (Accesat 6.11.2021)

⁸ SUBER, Peter. Open Access (The MIT Press Essential Knowledge Series ed.) [online]. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2012, pp. 78-80. ISBN 9780262517638. Disponibil: <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:10752204> (Accesat 6.11.2021)

- mandate porțiță (Loophole mandates) – acestea impun autorii să ofere acces deschis dacă și atunci când editorii lor permit acest lucru;
- mandate de depozitare (Deposit mandates) – acestea solicită depunerea într-un depozit OA de îndată ce articolul este acceptat pentru publicare, dar separă timpul depunerii de momentul OA;
- mandate de păstrare a drepturilor (Rights-retention mandates) – acestea solicită depunerea într-un depozit OA de îndată ce articolul este acceptat pentru publicare, la fel ca mandatele de depozitare.

Mandatele pot include următoarele clauze:

Mandate cu o clauză de embargo limitat – acestea impun autorilor să ofere acces deschis fie imediat, fie, cel mai târziu, după o perioadă maximă de embargo admisibilă (care poate varia de la 6 până la 12 luni sau mai mult).

Mandate cu o clauză de depunere imediată – acestea impun autorilor să-și depună versiunile finale verificate ale publicațiilor în depozitul lor instituțional imediat după publicare (sau după acceptarea pentru publicare), indiferent dacă contractele lor de publicare permit sau nu deschiderea accesului imediat la depozit.

Mandate cu o clauză de păstrare a drepturilor – acestea acordă, de obicei, instituției-mamă o licență neexclusivă de a exercita orice drept de autor asupra articolului. Dreptul de autor rămâne în proprietatea autorului până când acesta transferă dreptul de autor editorului, după care licența neexclusivă rămâne în vigoare. În același timp, autorii pot publica articole oriunde preferă, acordând, în același timp, instituției dreptul de a posta o versiune a articolului în repozitoriul instituțional. Avantajul unei clauze de păstrare a drepturilor este că nici autorul, nici instituția nu trebuie să negocieze accesul deschis cu editorul; politica în sine permite accesul deschis la articol.

Politicele OA sunt importante deoarece susțin, facilitează și încurajează:

1. disponibilitate timpurie, largă și deschisă (ideal fără taxă) a rezultatelor cercetării;
2. asimilarea, transferul de cunoștințe și tehnologie către industrie pentru sporirea bunăstării sau către politicile guvernamentale pentru îmbunătățirea calității vieții;
3. statistici comparative ale producției în funcție de țară, domeniu de cercetare, instituție, facultate, eventual legate de bunăstarea pe cap de locuitor, mărimea țării;
4. conexiunea publicațiilor academice și seturilor de date cu cercetătorii, grupurile de cercetare în scopuri de evaluare-și, de asemenea, de raportare a rezultatelor la intrări (finanțare);
5. evaluarea măsurii în care e-Cercetarea este influențată de politicile AD.

Toate acestea conduc la o nevoie bine definită de a avea politici de acces deschis care sunt conectate de necesitatea de a contribui la bunăstare și a îmbunătăți calitatea vieții⁹.

Scopurile unei politici de acces deschis¹⁰:

Beneficii pentru autori. Publicațiile cu acces deschis sunt mai ușor de regăsit și sunt accesibile prin instrumente precum Google Scholar, decât cele puse la dispoziție numai prin metode tradiționale bazate pe taxe. Ca rezultat este o vizibilitate mai mare a publicațiilor, precum și un „avantaj de citare în acces deschis” bine documentat. În plus, în conformitate cu politica OA, autorii își rezervă dreptul de a-și folosi publicațiile în procesul de predare sau pentru publicații științifice viitoare, care altfel ar putea fi transferat exclusiv și inutil editorilor.

Beneficii pentru universitate. Politicile de Acces Deschis promovează valoarea cercetării instituționale, precum și a granturilor pentru agențiile de finanțare și contribuabili. În plus, politicile OA evidențiază rolul universităților ca resurse naționale și globale pentru schimbare pozitivă prin educație și cercetare.

Beneficii publice. Politicile de Acces Deschis pun rezultatele cercetării universitare la dispoziția persoanelor fără acces la reviste academice care pot fi extrem de costisitoare. Accesul mai larg ar putea să accelereze descoperirea de noi idei, să permită unui public global să se implice în cercetarea universitară și să permită profesorilor să folosească gratuit materiale didactice. Disponibilitatea mai largă a articolelor științifice democratizează informațiile și stimulează progresul și inovarea continuă.

Servește drept catalizator pentru schimbarea în publicarea academică. Conform actualului model de publicare nesustenabil, prețurile revistelor au crescut de 5 ori, mai mult decât rata indicelui prețurilor de consum în ultimii 15 ani, în timp ce marii editori de reviste restricționează anulările de reviste prin „combinarea” titlurilor dorite și nedorite, limitând astfel drastic anulările. În același timp, autorilor li se cere adesea să transfere drepturile de autor către editori și să accepte restricții privind practicile obișnuite, cum ar fi punerea la dispoziție a lucrărilor lor pe web sau utilizarea lor la cursuri. Rata de tranziție de la un model de publicare, bazat pe taxă, la un model de publicare în Acces Deschis este imprevizibilă. Totuși, o politică de acces deschis susținută de membrii instituțiilor de cercetare și a universităților nu numai că le permite autorilor acestor instituții să păstreze drepturile de utilizare și reutilizare extrem de largi cu un efort minim, dar și întărește negocierile universităților cu editorii atât cu privire la drepturile de autor, cât și condițiile viitoare de licențiere a abonamentului.

⁹ DECASTRO, Pablo. *Assessing Readiness for Open Access Policy Implementation across Europe: Report PASTEUR4OA* European project [online]. FOSTER portal, August 2015, p. 1. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/PASTEUR4OA%20EuroCRIS%20Case%20Study.pdf> (Accesat 5.11.2021)

¹⁰ AAMOT, Gordon, BEDFORD, Elizabet, FAKOURI, Maryam. *UW Libraries Open Access Guide* [online]. University of Washington Libraries, Last Updated: Feb 24, 2021. Disponibil: <https://guides.lib.uw.edu/research/open/policy> (Accesat 5.11.2021)

O politică publică trebuie să fie un model privind funcționarea unui sector și constă dintr-o serie de elemente (de infrastructură, informaționale, stimulare economică, regulamente) care orientează către un model sau obiectiv al Accesului Deschis¹¹.

În septembrie 2012, la cea de-a 10 aniversare de la aprobarea *Budapest Open Access Initiative* au fost aprobate Recomandări privind accesul deschis pentru următorii 10 ani¹².

Recomandarea 1 privind politica OA:

- Fiecare instituție de învățământ superior ar trebui să aibă o politică care să garanteze ca toate versiunile articolelor științifice peer review ale cadrelor didactice și științifice să fie depozitate în repozitoriile instituționale. Totodată, politicile universitare ar trebui să respecte libertatea profesorilor în privința alegerii revistelor științifice pentru prezentarea publicațiilor noi. Politicile universitare ar trebui să încurajeze, dar nu să impună publicarea în reviste cu acces deschis, și ar trebui să ajute cadrele universitare să înțeleagă diferența dintre depunerea într-un repozitoriu OA și publicarea într-o revistă OA.
- Fiecare dintre instituțiile de învățământ superior care au școli doctorale și/sau postdoctorale ar trebui să aibă o politică care să asigure că tezele și disertațiile viitoare sunt depozitate la momentul acceptării în propriul depozit cu AD.
- Fiecare agenție de finanțare a cercetării, publică sau privată, ar trebui să aibă o politică care să asigure faptul că toate versiunile articolelor științifice peer review, ce reprezintă rezultate ale finanțării de la buget, vor fi depozitate într-un repozitoriu corespunzător și vor fi în AD cât mai curând posibil.
- 1.7. Editurile care nu oferă AD ar trebui cel puțin să permită acest model de publicare prin acordurile de publicare formale.

Recomandarea 4 pentru Suportul Accesului Deschis:

- 4.2. Ar trebui să dezvoltăm ghiduri pentru universități și agențiile de finanțare care să ia în considerație politicile cu AD, incluzând termeni recomandați, bune practici și răspunsuri la cele mai frecvente întrebări.

ROARMAP (The Registry of Open Access Repository Mandates and Policies) este sursa principală de informații despre politicile OA existente, care oferă informații actualizate despre creșterea politicilor de Acces Deschis. În prezent, în acest Registru sunt înregistrate 1097 de politici de Acces Deschis, inclusiv 36 de politici OA ale statelor din Africa, 240 – America, 83 – Asia, 696 – Europa și 42 – Oceania (Figura 1).

¹¹ ABADAL, Ernest. Open Access. Accesso Aperto alla letteratura scientifica. [online]. Milano: Ledizioni, 2014, p. 3. ISBN: 9788867051717. Disponibil: <http://ledibooks.com/openaccess/> (Accesat 6.10.2021)

¹² După zece ani de la Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta: Setarea implicită pe deschis [online]. Budapest Open Access Initiative, 2012. Disponibil: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai10/boai-romanian-translation/> (Accesat 6.10.2021)

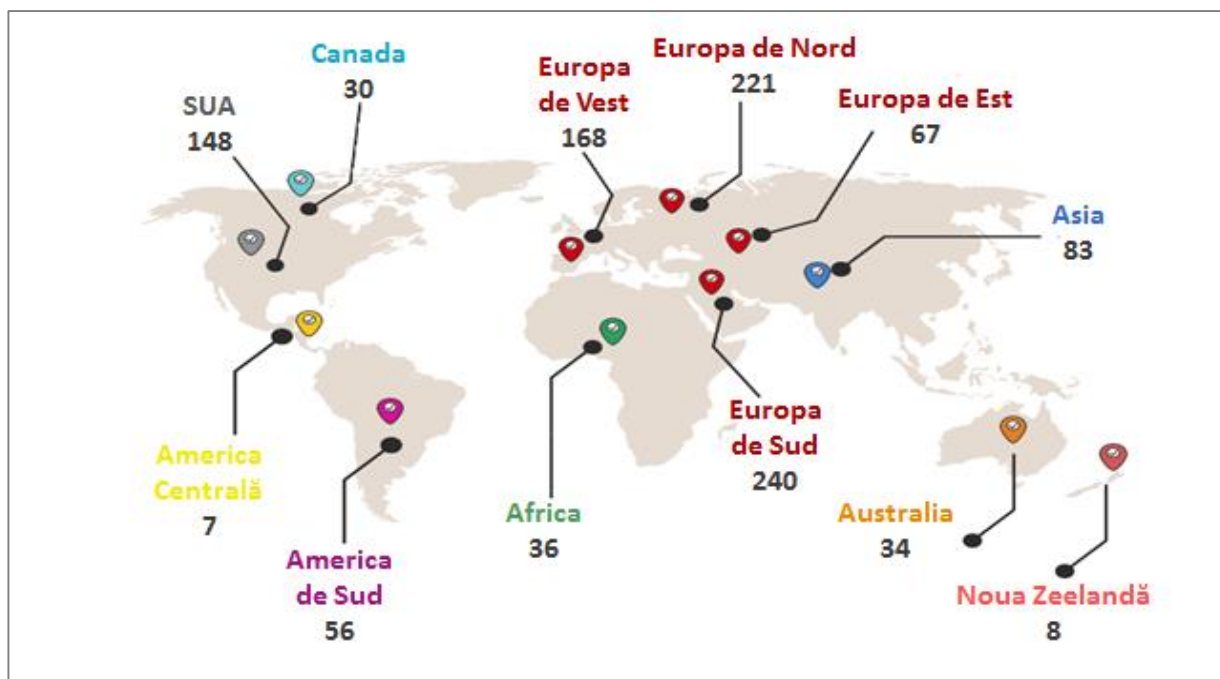

Fig. 1. Numărul politicilor privind Accesul Deschis înregistrate în ROARMAP

Sursa: ROARMAP¹³

Politicile și mandatele privind Accesul Deschis sunt aprobate de instituțiile de cercetare, universități, organizații sau agenții ce finanțează proiectele de cercetare, precum și entități mici, cum ar fi facultăți sau școli ale instituțiilor de învățământ, departamente.

Conform datelor ROARMAP, actualmente, sunt înregistrate 861 de politici ale instituțiilor de cercetare, ceea ce constituie 78,5% din toate politicile OA înregistrate; 86 (7,8%) – finanțatori; 82 (7,5%) – subdiviziuni în cadrul instituțiilor de cercetare; 57 (5,2%) – instituții de cercetare și finanțatori; 11 (1%) – organizații de cercetare multidisciplinare (Figura 2).

¹³ ROARMAP. Browse by Country [online]. ROARMAP, generated on Nov 5, 2021. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/un=5Fgeoscheme.html> (Accesat 5.11.2021)

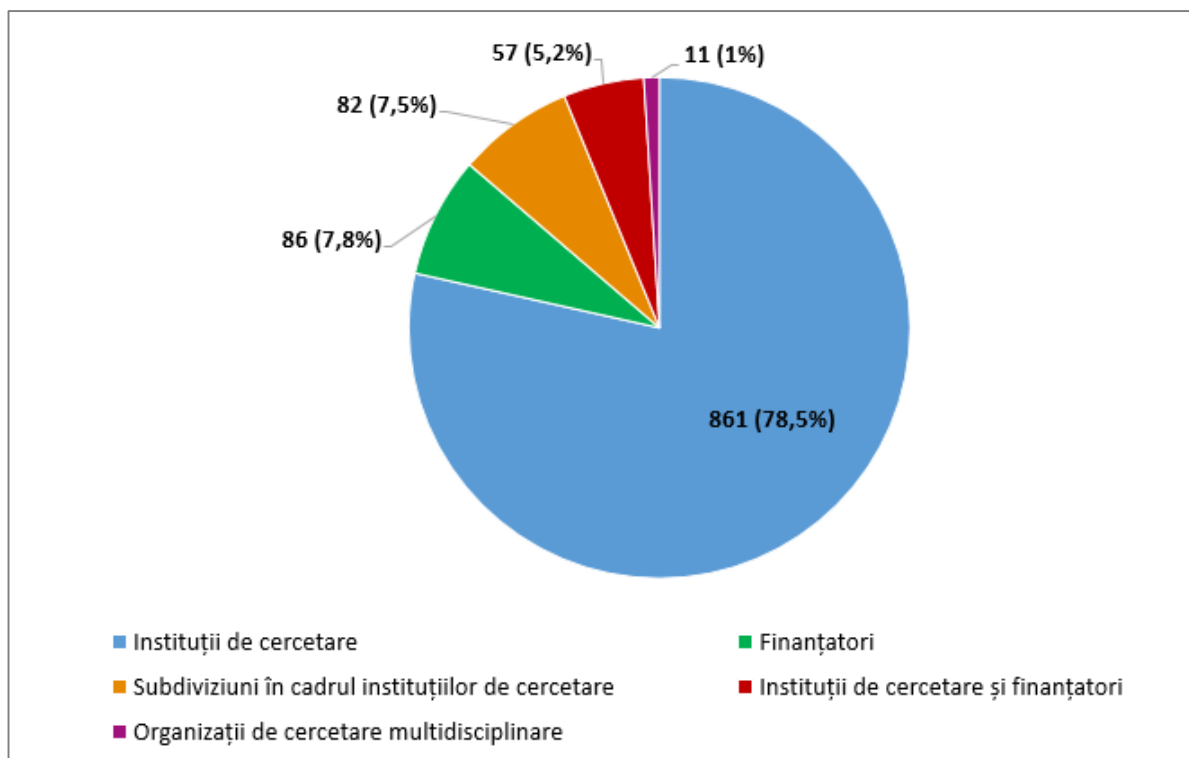

Fig. 2. Tipuri de politici Open Access înregistrate în ROARMAP

Sursa: ROARMAP¹⁴

Țările cu cel mai mare număr de politici OA sunt prezentate în Figura 3.

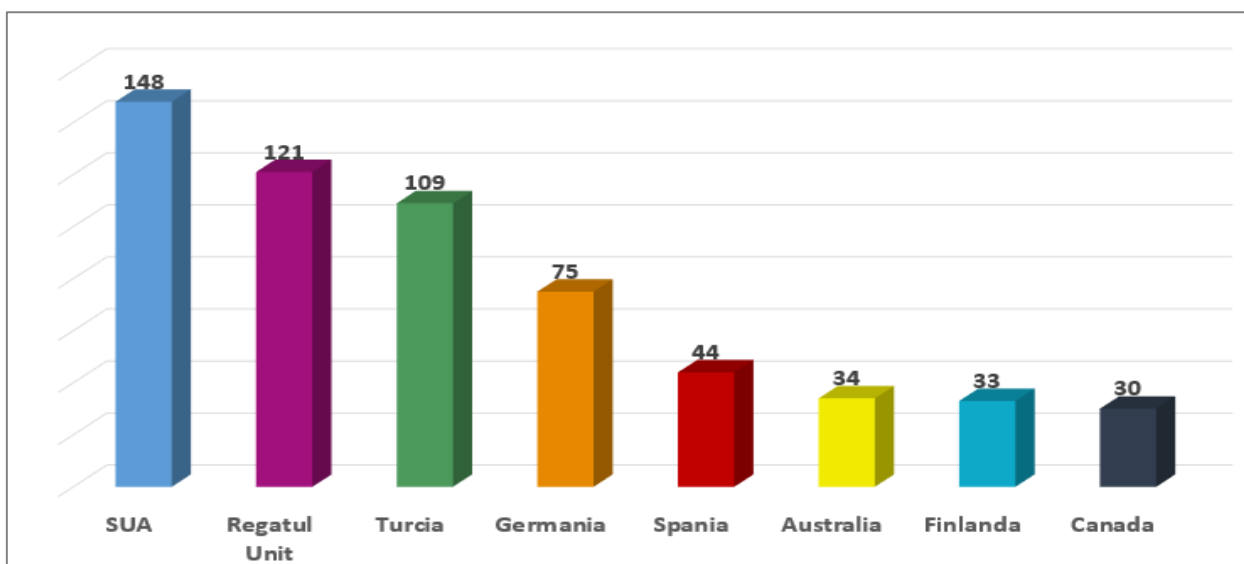

Fig. 3. Clasamentul țărilor cu cele mai multe politici OA

Sursa: ROARMAP¹⁵

¹⁴ ROARMAP. Policy Adopted by Quarter [online]. ROARMAP, Last update Nov 5, 2021. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/un=5Fgeoscheme.html> (Accesat 5.11.2021)

¹⁵ ROARMAP. Browse by Country [online]. ROARMAP, generated on Nov 5, 2021. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/un=5Fgeoscheme.html> (Accesat 5.11.2021)

Dintre țările Europei de Est cele mai multe politici OA sunt aprobate în Ucraina (22 politici), Republica Moldova se poziționează pe locul doi, cu 12 politici înregistrate în ROARMAP.

Pe măsură ce numărul politicilor și mandatelor OA continuă să crească (Figura 4), a devenit la fel de important să se monitorizeze respectarea acestor mandate. Acest lucru nu numai că asigură utilizarea echitabilă a fondurilor publice în cercetare, ci și diseminarea mai largă a rezultatelor cercetării pentru beneficii sociale¹⁶.

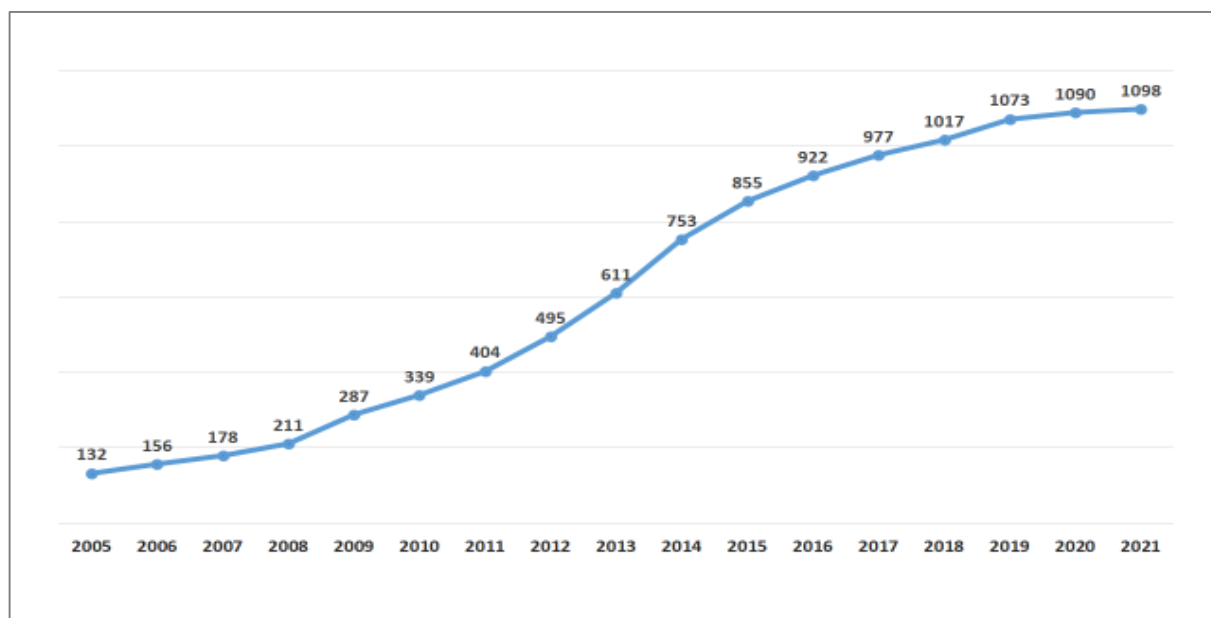

Fig. 4. Dinamica numărului de politici și mandate OA (2005-2021)

Sursa: ROARMAP¹⁷

Sherpa Juliet este o bază de date care poate fi utilizată ca sursă de informații actualizate privind politicile finanțatorilor de cercetare și cerințele acestora privind accesul deschis, publicarea și arhivarea datelor.

Actualmente, în Sherpa Juliet sunt înregistrate 147 de politici privind Accesul Deschis ale finanțatorilor cercetării. Cele mai multe politici aparțin organizațiilor finanțatoare din Marea Britanie (80 de politici), urmată de SUA cu 16 politici și Canada – 15 politici OA (Figura 5).

Statisticile din Sherpa Juliet prezintă analiza politicilor OA ale finanțatorilor în funcție de (Figura 6):

- Politici de arhivare cu acces deschis,
- Politici de publicare în acces deschis,
- Politici de arhivare a datelor.

¹⁶ Open Access Policies and Funding Agency Mandates [online]. Enago Academy, Jun 4, 2018. Disponibil: <https://www.enago.com/academy/open-access-policies-funding-agency-mandates/> (Accesat 5.11.2021)

¹⁷ ROARMAP Policies Adopted by Quarter [online]. ROARMAP, Last update Nov 5, 2021. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/un=5Fgeoscheme.html> (Accesat 5.11.2021)

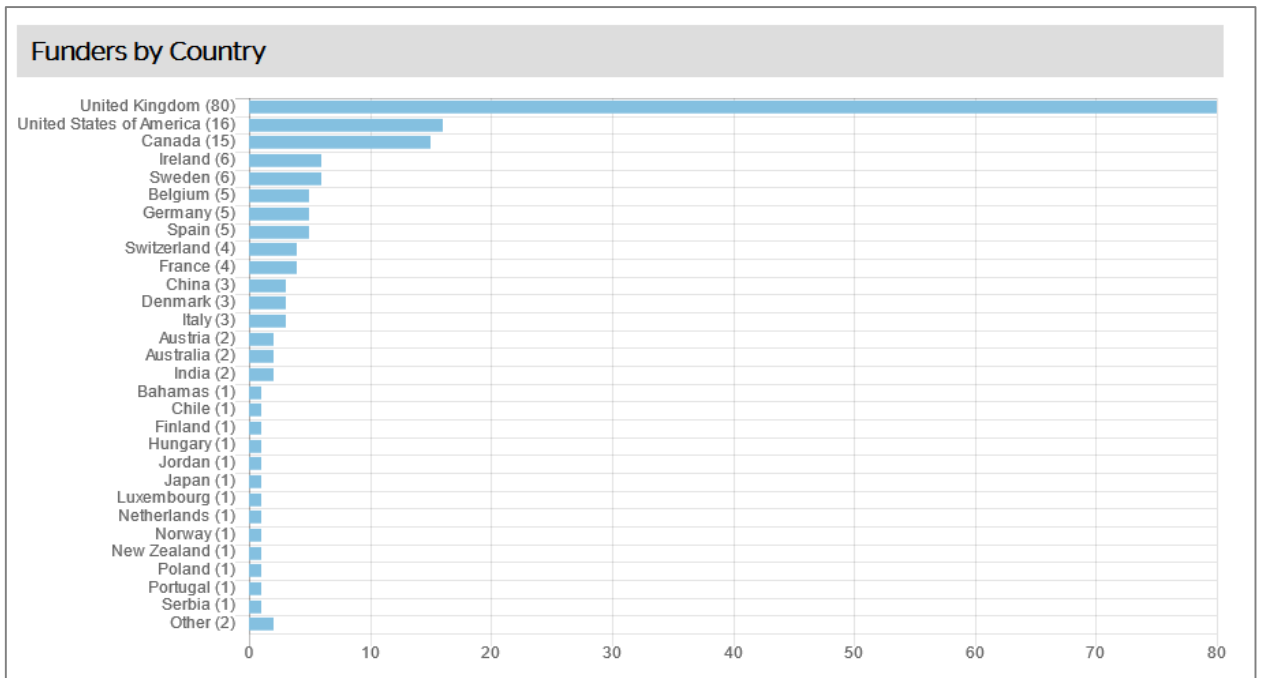

Fig. 5. Politici de acces deschis ale finanțatorilor (după țări, 8.11.2021)

Sursa: Sherpa Juliet¹⁸

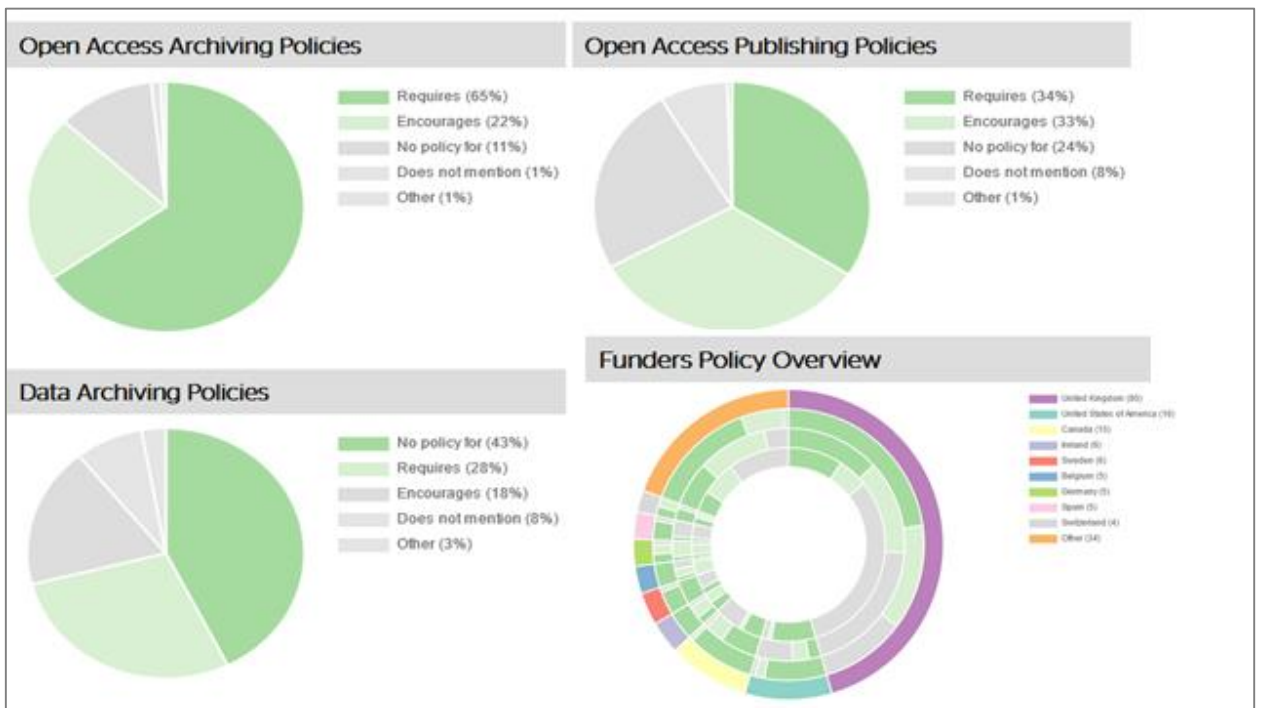

Fig. 6. Politici de acces deschis ale organizațiilor finanțatoare a cercetării (8.11.2021)

Sursa: Sherpa Juliet¹⁹

¹⁸ Sherpa Juliet. Juliet Statistics [online]. Sherpa Juliet. Disponibil: https://v2.sherpa.ac.uk/view/funder_visualisations/1.html (Accesat 8.11.2021)

¹⁹ Idem.

Analiza politicilor finanțatorilor privind accesul deschis a scos în evidență că:

- arhivarea cu acces deschis este: solicitată în 65% de politici și este încurajată în 22% de politici;
- publicarea cu acces deschis este solicitată în 34% de politici și este încurajată în 33% de politici;
- arhivarea datelor este solicitată în 28% de politici și este încurajată în 18% de politici;
- 48% de politici ale finanțatorilor nu se referă la arhivarea datelor, 11% de politici nu se referă la arhivarea cu acces deschis și 24% de politici nu se referă la publicarea cu acces deschis.

Pentru ca o politică de acces deschis să fie o politică obligatorie, există o cerință pentru depunerea într-un repozițoriu (Calea verde) sau pentru publicarea în reviste cu Access Deschis (Calea de aur).

Date preluate de pe ROARMAP în cadrul proiectului PASTEUR4OA (Open Access Policy Alignment Strategies for European Union Research) arată că 61,7% sunt politici OA, iar 38,3% – mandate OA (Figura 7).

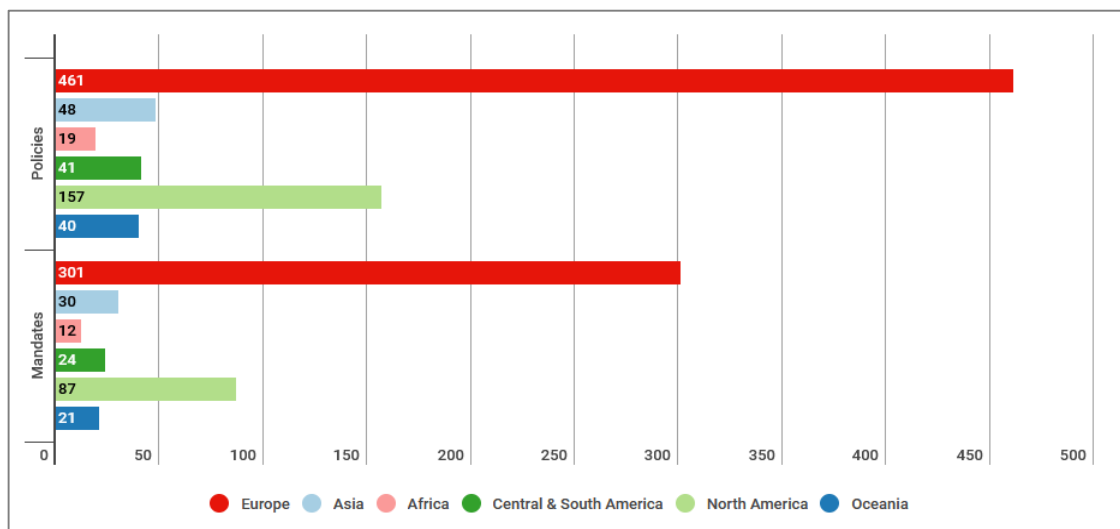

Fig. 7. Politici de acces deschis vs mandate de acces deschis pe continente (2016)

Sursa: PASTEUR4OA²⁰

Conform analizelor proiectului PASTEUR4OA, majoritatea politicilor instituționale (aproximativ 300) se încadrează în tipul de politici OA care stipulează depozitarea obligatorie, dar fără o legătură cu evaluarea cercetării. „Este clar că, pentru a consolida politicile existente în sectorul instituțional, se recomandă o legătură cu evaluarea și un argument puternic împotriva permiterii unei retrageri de la depozitare”²¹.

²⁰ How many Open Access policies are mandatory? [online]. PASTEUR4OA, May 31st 2016. Disponibil: <https://pasteur4oa-dataviz.okfn.org/policy.html> (Accesat 6.11.2021)

²¹ HUNT, Meg, SWAN, Alma. Open Access policy typology: A briefing paper for research institutions [online]. PASTEUR4OA, 09.10.2015, p. 3. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/Policy%20typology%20-FINAL.pdf> (Accesat 8.11.2021)

Proiectului PASTEUR4OA a identificat factorii care permit a atribui o politică de acces deschis la categoria politicilor foarte robuste. Politicile robuste de acces deschis încorporează următoarele elemente:

- Depozitare obligatorie,
- Conectarea cu evaluarea cercetării,
- Fără renunțare la depozitare.

De asemenea, politica poate fi consolidată și mai mult prin adăugarea unei a patra variabile:

- Data la care ar trebui efectuată depozitarea.

Activitatea PASTEUR4OA în acest domeniu au stabilit că există o corelație pozitivă între depozitarea timpurie și eficiența unei politici care încurajează depozitarea²².

Elementele importante ale unei politici OA

Analiza a arătat că următoarele elemente ale unei politici OA sunt corelate pozitiv cu un rezultat de succes²³:

- Politica prevede că articolele de cercetare trebuie depuse în repozitoriul instituțional (adică politica este obligatorie).
- Polița prevede că nu se poate renunța la această acțiune: adică indiferent de condițiile de embargo, articolul trebuie depus în repozitoriu la momentul specificat de politică.
- Dacă politica prevede că un autor ar trebui să-și păstreze anumite drepturi asupra operei publicate, această acțiune este obligatorie și nu poate fi renunțată.
- Politica prevede că articolele depozitate trebuie să fie în Acces Deschis, iar dacă există un embargo, acestea trebuie să fie în Acces Deschis imediat ce embargoul ia sfârșit.
- Politica corelează depunerea articolelor cu procedurile de evaluare a cercetării/evaluării performanței în cadrul instituției: adică politica prevede că articolele care nu sunt depuse în conformitate cu cerințele politicii nu vor fi luate în considerare pentru evaluările de performanță sau evaluările rezultatelor cercetării.

²² Idem.

²³ SWAN, Alma. Open Access policy effectiveness: A briefing paper for research institutions [online]. PASTEUR4OA, 18.09.2015, p. 2. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/Policy%20effectiveness%20-%20institutions%20final.pdf (Accesat 8.11.2021)

Tabelul 1. Elemente importante ale politicii de Acces Deschis

Elementele politicii	Corelații pozitive
Articolele trebuie depuse	✓
Este exclusă renunțarea la depunere	✓
Depunerea articolelor este legată de evaluarea cercetării (evaluarea performanței)	✓
Articolele trebuie să fie în Acces Deschis	✓
În cazul în care politica prevede că autorii păstrează anumite drepturi, nu se poate renunța la această prevedere.	✓

Sursa: SWAN, Alma²⁴

Elementele decisive ale unei politici:

Analiza statistică a politicilor confirmă că cele mai decisive elemente de politică se referă la cerințele privind depozitarea articolelor științifice într-un repozitoriu cu acces deschis. În plus, politica trebuie să precizeze că este exclusă renunțarea la procedura de depozitare. Analizele au arătat că aceste cerințe în mare măsură corelează cu nivelul ridicat al accesului deschis și, desigur, fac politica obligatorie.

Celălalt element semnificativ din punct de vedere statistic al unei politici se referă la legătura dintre evaluarea depozitării și cea a cercetării (evaluarea performanței). Toate aceste trei elemente de politică sunt în mod semnificativ asociate cu succesul.

Tabelul 2. Elemente decisive ale politicii de Acces Deschis

Elementele politicii	Corelații pozitive	Corelații semnificative
Articolele trebuie depuse	✓	✓
Este exclusă renunțarea la depunere	✓	✓
Depunerea articolelor este legată de evaluarea cercetării (evaluarea performanței)	✓	✓
Articolele trebuie să fie în Acces Deschis	✓	
În cazul în care politica prevede că autorii păstrează anumite drepturi, nu se poate renunța la aceasta	✓	

Sursa: SWAN, Alma²⁵

²⁴ Idem, p. 3.

²⁵ Ibidem.

b. Politica Accesului Deschis în programele europene

Este semnificativ faptul că aprobarea politicilor la nivel național și instituțional nu putea fi realizată fără lansarea unor inițiative internaționale și susținerea acestora de cele mai diverse organisme internaționale, europene și interstatale.

Comisia Europeană (CE) a dat exemplu prin integrarea accesului deschis în propriile sale programe-cadru multianuale, precum și în promovarea accesului deschis cu statele membre și cu părțile interesate²⁶.

În anul 2012, CE a aprobat trei documente-cheie pentru valorificarea conținutului științific, îmbunătățirea accesului la informațiile științifice și sporirea beneficiilor rezultate din investițiile publice în cercetare:

- Comunicarea *Un parteneriat consolidat al Spațiului european de cercetare pentru excelență și creștere*²⁷;
- Comunicarea *Către un acces mai bun la informațiile științifice: sporirea beneficiilor rezultate din investițiile publice în cercetare*²⁸;
- *Recomandarea Comisiei privind Accesul la informațiile științifice și prezervarea acestora*²⁹.

Recomandarea din iulie 2012 a Comisiei privind accesul și conservarea informațiilor științifice afirmă că „Politicile privind accesul deschis la rezultatele cercetării științifice ar trebui să se aplice tuturor cercetărilor finanțate din fonduri publice. Se prevede ca astfel de politici să îmbunătățească condițiile pentru desfășurarea cercetării, prin reducerea duplicării eforturilor și prin minimizarea timpului cheltuit pentru căutarea și accesarea informațiilor. Acest lucru va accelera progresul științific și va face mai ușoară cooperarea atât în cadrul, cât și în afara UE. Astfel de politici vor răspunde, de asemenea, la apelurile în cadrul comunității științifice pentru un acces mai larg la informațiile științifice”. De asemenea, acest document promovează accesul deschis ca „o caracteristică esențială a politicilor statelor membre pentru o cercetare și inovare responsabilă” și recomandă statelor membre să elaboreze politici privind accesul deschis la publicațiile științifice.

²⁶ Background note on Open Access to Scientific Publications and Open Research Data [online]. European Commission, Brussels, April 2016 (update: July 2016). Disponibil: https://ec.europa.eu/info/files/background-note-open-access-scientific-publications-and-open-research-data_en (Accesat 6.11.2021)

²⁷ Comisia Europeană. Comunicare a Comisiei către Parlamentul european, către Consiliu și către Comitetul economic și social european privind informațiile științifice în era digitală: acces, diseminare și păstrare [online]. Brussels, 14.2.2007. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52007DC0056> (Accesat 6.11.2021)

²⁸ Comisia Europeană. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Către un acces mai bun la informațiile științifice: sporirea beneficiilor rezultate din investițiile publice în cercetare [online]. Bruxelles, 17.7.2012. Disponibil: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2012\)401&lang=ro](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2012)401&lang=ro) (Accesat 6.11.2021)

²⁹ Comisia Europeană. Recomandarea Comisiei privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora [online]. Bruxelles, 17.7.2012. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0790> (Accesat 6.11.2021)

CE a promovat deja accesul deschis la publicațiile științifice peer review în PC7. Pentru accesul deschis verde, a derulat o acțiune-pilot în 7 domenii ale PC7 (energie, mediu, sănătate, tehnologii Informaționale și comunicații, infrastructuri de cercetare, știință în societate, științe socioeconomice și umaniste, autorizând accesul deschis verde pe baza unui „efort maximal” (perioada de embargo 6 luni pentru științe naturale și 12 luni pentru științe sociale și umaniste). În plus, CE a sprijinit, de asemenea, accesul deschis în toate domeniile PC7, făcând ca costurile relevante pentru accesul deschis de aur (APC) să fie eligibile pentru rambursare ca parte a grantului global al proiectului.

Ca primă etapă, în cadrul programului UE de finanțare a cercetării și dezvoltării pentru 2014-2020 „Orizont 2020”, Comisia a generalizat posibilitatea de a avea acces deschis la publicațiile științifice. Începând din 2014, toate articolele realizate cu finanțare prin programul Orizont 2020 trebuiau să fie făcute accesibile:

- fie imediat, de către editor, care le va pune la dispoziție online (așa-numitul acces liber de tip „Gold”); costurile de publicare anticipate pot fi eligibile pentru rambursare de către Comisia Europeană,
- fie de către cercetători, în cel mult șase luni după publicare (12 luni pentru articole în domeniul științelor sociale și umaniste), prin intermediul unor arhive cu acces liber (acces liber de tip „Green”).

Comisia a recomandat, de asemenea, statelor membre să adopte o abordare similară cu privire la rezultatele activității de cercetare finanțate în cadrul programelor lor interne. Obiectivul este ca, până în 2016, 60% din articolele de cercetare finanțate din fonduri publice europene să fie disponibile în regim de acces deschis.

Comisia a început totodată să ofere experimental acces deschis la datele colectate în timpul activităților de cercetare finanțate din fonduri publice (de exemplu, rezultatele numerice ale unor experimente), luând în calcul preocupările legitime legate de interesele comerciale ale beneficiarului fondurilor sau de confidențialitate.

Tabelul 3. Comparația Accesului Deschis în PC7 și Orizont 2020

Problemă	PC7	Orizont2020
<i>Publicații științifice</i>		
Acoperire tematică	Șapte domenii în PC7	Toate domeniile Orizont 2020
Natura cerinței de acces deschis	Efort maxim (clauza specială 39 MGA)	Obligație (articolul 29.2 MGA)
Embargo permis pentru OA verde	6-12 luni	6-12 luni

Costuri pentru accesul deschis de aur	Eligibil pe durata proiectului	Eligibil pe durata proiectului și o acțiune pilot pentru a finanța unele costuri ulterioare
Prevederi privind drepturile de autor	Nu este specificat	Autorii sunt „încurajați” să păstreze drepturile de autor și să acorde licențe editorilor (de exemplu, Creative Commons), dar aceasta nu este o obligație strictă
<i>Date de cercetare</i>		
Managementul datelor	Nu este specificat	Cel mai bun efort de a depozita datele, dar nu de a deschide (gestionarea datelor) Planurile de gestionare a datelor sunt obligatorii pentru acțiunile care participă la schema-pilot, opționale pentru altele
Acces deschis la datele de cercetare	Nu este specificat	Schemă-pilot pentru deschiderea datelor de cercetare, extinsă la toate domeniile Orizont 2020 până în 2017 – dar cu opțiunea de renunțare în orice etapă

Sursa: Background note on Open Access to Scientific Publications and Open Research Data³⁰.

Studiul *Monitoring the open access policy of Horizon 2020*³¹ a examinat, a monitorizat și a cuantificat conformitatea cu cerințele de Acces Deschis ale Modelului de acord de grant, atât

³⁰ Background note on Open Access to Scientific Publications and Open Research Data [online]. European Commission, Brussels, April 2016, pp. 8-9 (update: July 2016). Disponibil: https://ec.europa.eu/info/files/background-note-open-access-scientific-publications-and-open-research-data_en (Accesat 6.11.2021)

³¹ European Commission. Monitoring the open access policy of Horizon 2020: Final Report [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. ISBN 978-92-76-40516-0. DOI:10.2777/268348. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/56cc104f-0ebb-11ec-b771-01aa75ed71a1> (Accesat 6.11.2021)

pentru publicații, cât și pentru datele de cercetare. Studiul conține, de asemenea, recomandări specifice pentru îmbunătățirea monitorizării conformității cu politica din cadrul Orizont Europa, împreună cu o evaluare a eficienței și eficacității politicii de Acces Deschis a Orizont 2020.

Evoluția politicilor UE cu privire la Accesul Deschis este prezentată în Figura 8.

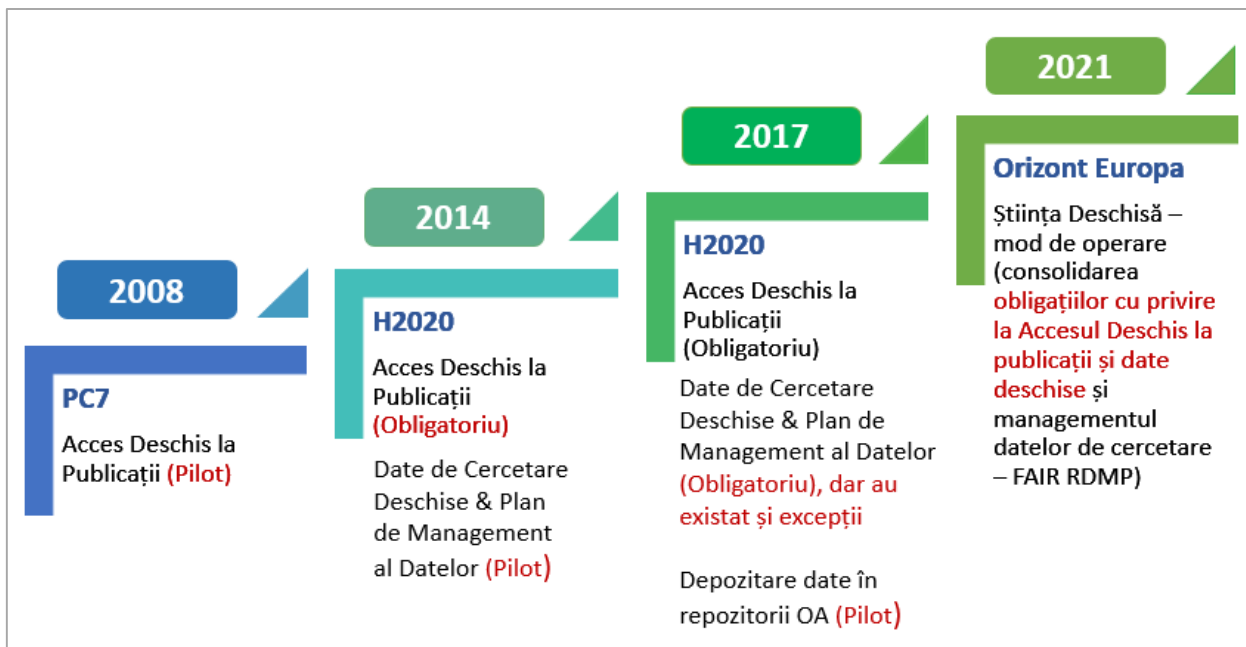

Fig. 8. Evoluția politicilor EU cu privire la Accesul Deschis

În programul „Orizont Europa” 2021-2024 există o distincție între practicile obligatorii și recomandate privind Știința Deschisă³².

Practici obligatorii pentru toți beneficiarii dintr-un acord de grant Orizont Europa:

- Acces Deschis la publicațiile științifice peer review concomitent cu prima publicație, prin depunerea în depozite de încredere sub o licență publică internațională Creative Commons Attribution (CC BY) sau o licență echivalentă. Metadatele publicațiilor depuse trebuie să aibă Acces Deschis sub o licență Creative Commons Public Domain Dedication (CC0) sau o licență echivalentă și în conformitate cu principiile FAIR.
- Gestionarea datelor de cercetare în conformitate cu principiile FAIR: stabiliți un plan de gestionare a datelor de cercetare (șablon DMP) ca livrabil de obicei până în luna a șasea, care ar trebui actualizat în mod regulat. Datele trebuie să fie depuse cât mai curând posibil într-un depozit de încredere sub CC BY, CC0 sau licență echivalentă. Metadatele datelor depuse trebuie să fie cu acces deschis sub o licență CC0 sau echivalentă și în conformitate cu principiile FAIR.
- Măsuri pentru asigurarea reproductibilității rezultatelor cercetării (aplicabile publicațiilor peer review și datelor de cercetare): 1) furnizarea prin intermediul

³² BEEREBOOM, Margot. Open science under Horizon Europe [online]. NCP Flanders, Last updated on 2021-10-18. Disponibil: <https://ncpflanders.be/infosheets/open-science-under-horizon-europe> (Accesat 6.11.2021)

depozitului a informațiilor despre rezultate/instrumente și 2) acces la date/rezultate pentru validarea publicațiilor, cu excepția cazului în care există interese sau constrângeri legitime (precum interesul competitiv al UE).

- În cazuri de urgență publică, la solicitarea organismului autorizat, Acces Deschis imediat la toate rezultatele cercetării sub licențe deschise (CC BY, CC0 sau echivalent). Dacă se aplică excepții, accesul în condiții echitabile și rezonabile la entitățile juridice care au nevoie de rezultatele cercetării pentru a aborda situația de urgență publică.

Practicile recomandate în apelurile de propuneri Orizont Europa sunt:

- Partajarea timpurie și deschisă a cercetării (de exemplu, prin preînregistrare, rapoarte înregistrate sau preprinturi);
- Managementul rezultatelor cercetării dincolo de publicațiile peer review și datele de cercetare;
- Acces Deschis la rezultatele cercetării prin depunerea în depozite de încredere pentru alte rezultate ale cercetării, precum și publicații peer review și date de cercetare (de exemplu, software, modele etc.);
- Participarea la evaluarea peer review deschisă (publicații în reviste și platforme deschise evaluate peer review);
- Implicarea tuturor actorilor relevanți ai cunoașterii (cetățeni, societate civilă, utilizatori finali) în co-crearea programelor și conținuturilor de cercetare.

În septembrie 2018 a fost lansat Planul S – o inițiativă de publicare cu Acces Deschis, care a devenit cel mai discutat mandat despre OA și a provocat dezbateri despre cum să accelereze trecerea la OA.

Planul este susținut de coAlition S, un consorțiu internațional de finanțare a cercetării și organizații performante, precum și două consorții din Africa și unul din Orientul Mijlociu, Comisia Europeană, Science Europe și Consiliul European pentru Cercetare. Patru finanțatori internaționali de caritate, inclusiv Fundația Bill & Melinda Gates, susțin inițiativa.

Conform orientărilor de implementare revizuite în martie 2019, începând cu 1 ianuarie 2021: „toate publicațiile academice cu privire la rezultatele cercetării finanțate prin granturi publice sau private oferite de consiliile de cercetare și organismele de finanțare naționale, regionale și internaționale trebuie să fie publicate în reviste OA, pe platformele OA sau puse imediat la dispoziție prin repozitorii cu acces deschis, fără embargo”³³.

³³ Plan S. Principles and Implementation [online]. European Science Foundation, 2021. Disponibil: <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/principles-and-implementation/> (Accesat 6.11.2021)

c. Politici instituționale de Acces Deschis

Prin politici instituționale de acces deschis la rezultatele cercetării (cunoașterea științifică) vom înțelege politicile de acces deschis la cunoștințele științifice susținute de diverse instituții (organizații de cercetare, universități, agenții de finanțare, edituri, biblioteci etc.).

O politică eficientă de Acces Deschis poate sprijini accesul deschis ca un bun academic și social în practica universitară standard³⁴.

Ghidul *Good practices for university open-access policies* identifică șase tipuri de politici instituționale privind Accesul Deschis³⁵:

1. Politică acordă instituției anumite drepturi neexclusive asupra articolelor de cercetare care vor fi publicate de profesori/cercetători în viitor. Acest tip de politică oferă de obicei autorilor o opțiune de renunțare sau posibilitatea de a renunța la acea licență. De asemenea, solicită depunerea în repozițoriu.

Ghidul recomandă tipul # 1 de politică universitară privind accesul deschis, menționând că cele mai multe dintre bunele practici colectate în acest ghid se referă anume la acest tip de politică.

2. Politică cere profesorilor să-și păstreze anumite drepturi neexclusive atunci când vor publica articole de cercetare în viitor. Indiferent dacă oferă sau nu autorilor o opțiune de renunțare, solicită depunerea în repozițoriu.

Autorii ghidului nu recomandă tipul # 2 de politică, deoarece este necesar ca profesorii să negocieze cu editorii, pentru a păstra drepturile necesare. Ceea ce este dificil de a face. Mulți profesori sunt intimidați de această perspectivă și nu vor să o facă. Chiar dacă toți vor încerca, unii vor reuși, iar alții vor eșua. Unii vor primi un set de drepturi, iar alții vor primi un alt set de drepturi. Fapt care va face accesul inegal și multiplicarea problemelor de punere în aplicare.

3. Politică nu urmărește niciun drept, dar necesită depunerea în repozițoriu. Dacă instituția are deja permisiunea de a face o lucrare OA, atunci ea o pune în acces deschis din momentul depunerii. În caz contrar, repozițoriul va fi „închis” (non-OA), până când instituția va putea obține permisiunea să-l facă OA. În timpul perioadei de depunere „închisă”, cel puțin metadatele vor fi în acces deschis.

Atunci când tipul # 1 de politică este irealizabil, din punct de vedere politic, pentru o anumită universitate, atunci se recomandă aprobarea tipului # 3 de politică. Este preferabil tipul # 1 de politică față de politica # 3, deoarece tipul # 1 oferă permisiunea de a face articole OA prin repozițoriu, iar tipul # 3 de politică nu permite aceasta.

³⁴ What an OA policy can achieve [online]. Good practices for university open-access policies. Harvard Open Access Project, last edited on 28 May 2021. Disponibil:

https://cyber.harvard.edu/hoap/Drafting_a_policy#Types_of_policy (Accesat 7.11.2021)

³⁵ Good practices for university open-access policies: Version 1.8 [online]. Harvard Open Access Project, Last revised August 11, 2021. Disponibil: https://cyber.harvard.edu/hoap/Good_practices_for_university_open-access_policies (Accesat 7.11.2021)

4. Politica nu urmărește niciun drept și nu impune depozitarea „închisă”. Este nevoie de depozitare în repozițoriu și accesul deschis, dar numai atunci când editorul le permite autorilor.

Ghidul nu recomandă tipul # 4 de politică, deoarece permite editorilor recalcitranți (renitenți) să renunțe de bună voie. Unele instituții cred că o porțiță pentru editorii recalcitranți este singura cale de a evita încălcarea drepturilor de autor. Dar asta este greșit. Toate cele șase abordări, implementate în mod corespunzător, vor evita încălcarea drepturilor de autor.

5. Politica nu cere acces deschis în niciun sens, ci doar solicită sau încurajează OA.

Când politica de tipul # 1 și # 3 sunt din punct de vedere politic de neatins în cadrul unei universități, se recomandă fie politica # 5, fie așteptarea momentului potrivit până când comunitatea va fi gata pentru tipul # 1 sau # 3 de politică.

6. Politica nu cere acces deschis în niciun sens, dar solicită profesorilor să „opteze” pentru o politică prin care aceștia trebuie să depună lucrările lor în repozițoriu și să autorizeze accesul deschis pentru aceste lucrări.

Ghidul nu recomandă tipul # 6 de politică, deoarece nu este echivalent cu o politică. Profesorii pot deja opta pentru implementarea autoarhivării și accesului deschis. Acest tip de politică diferă puțin de tipul # 5, cu excepția faptului că lasă impresia precum că a cere profesorilor să aleagă o politică de acces deschis este oarecum diferit de a solicita sau a încuraja accesul deschis în sine.

Concluzia finală a tipurilor de politici OA: tipul # 1 de politică este legal și oferă permisiune legală suficientă pentru acces deschis prin repozițoriul instituțional.

Un factor critic pentru succesul politicilor OA este disponibilitatea infrastructurii necesare pentru ca acestea să funcționeze. În acest scop pot fi implementate diferite modele, cel mai frecvent fiind o rețea de depozite cu acces deschis strâns înnodate, cum ar fi cea creată în întreaga UE de proiectul european OpenAIRE (care oferă baza infrastructurală pentru implementarea politicii AD a Comisiei Europene referitoare la programul de cercetare H2020)³⁶.

În paralel cu implementarea politicilor, instituțiile și finanțatorii au fost, de asemenea, implicați în dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare a respectării de către cadrele științifico-didactice universitare și cercetători a politicilor existente privind Accesul Deschis.

În cadrul proiectului PASTEUR4OA (Open Access Policy Alignment STRategies for European Union Research) a fost încurajată dezvoltarea unor politici adecvate privind Accesul Deschis și Datele Deschise în Uniunea Europeană, conform Recomandării CE privind „Accesul la informațiile științifice și conservarea acestora” (iulie 2012) și în vederea maximizării alinierii cu politica Orizont 2020 privind accesul la cercetarea finanțată de CE.

³⁶ DECASTRO, Pablo. *Assessing Readiness for Open Access Policy Implementation across Europe: Report PASTEUR4OA European project* [online]. FOSTER portal, August 2015, p. 2. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/PASTEUR4OA%20EuroCRIS%20Case%20Study.pdf> (Accesat 5.11.2021)

De asemenea, în cadrul proiectului au fost evaluate politicile OA naționale și instituționale din statele participante la proiect. Ca finalitate a proiectului au fost elaborate orientări privind politica de acces deschis pentru organizațiile de cercetare, inclusiv universități³⁷. Ghidul urmărește să ajute la dezvoltarea unor politici eficiente de acces deschis în rândul organizațiilor de cercetare.

Pentru implementarea unei politici de acces deschis de către o instituție de cercetare/ universitate, Ghidul recomandă următoarele procese și instrumente:

1. Evaluarea politicilor internaționale și a poziționării organizației în contextul internațional al practicilor de comunicare și publicare academice.
2. Participarea la dialog și colaborare între părțile interesate din cadrul instituției și din afara acesteia pentru elaborarea politicilor. Dezvoltarea unui grup de lucru pentru acces deschis și a unui grup de implementare a accesului deschis, cu toate părțile reprezentate.
3. E-infrastructură, adică repozitoriul (depozitul digital) pentru Acces Deschis. Dispoziții pentru un repozitoriu instituțional sau alte mecanisme care sprijină implementarea politicilor prin economii de scară și inițiative de colaborare.
4. Dezvoltarea conținutului politicii cu o descriere clară a rolurilor și responsabilităților părților interesate implicate.
5. Îndrumare și instruire pentru cercetători (sesiuni individuale și seminarii pentru cercetători cu privire la repozitoriu, Acces Deschis și drepturi de autor, modele și materiale informative etc.). Bibliotecile universitare preiau de obicei gestionarea repozitoriilor și se angajează să formeze (instruiască) cercetătorii în depunerea/arhivarea rezultatelor lor, precum și să informeze despre cum să se conformeze cu politicile instituționale ale finanțatorilor.
6. Furnizarea de stimulente și recompense cercetătorilor (servicii cu valoare adăugată: rapoarte dinamice, rapoarte ale școlii/departamentului/institutului etc., statistici privind progresul și impactul, includerea publicării cu acces deschis în criteriile de avansare în carieră pentru tinerii cercetători etc.).
7. Implementarea politicilor și mecanismului/mecanismelor de monitorizare a conformității. Un plan de implementare a politicii, prin care se verifică progresul. Monitorizarea conformității prin serviciile oferite de repozitoriu și compararea cu lista anuală de publicații a instituției (înregistrate în sisteme instituționale, cum ar fi un CRIS, sau găsite în serviciile de indexare comercială). Publicarea rapoartelor aferente.
8. Furnizarea de resurse pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a acestor servicii și activități. Finanțarea pe termen lung și resursele organizaționale (umane) ar trebui alocate pentru succesul politicii în schimbarea practicilor instituționale privind accesul deschis la informații științifice.

³⁷ TSOUKALA, Victoria, ANGELAKI, Marina. Open Access Policy Guidelines for Research Performing Organizations [online]. PASTEUR4OA, 27 September 2015. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/INSTITUTIONS_POLICY%20GUIDELINES_FINAL.pdf (Accesat 5.11.2021)

În același timp, Ghidul propune o listă de verificare practică pentru instituțiile de cercetare cu privire la politica instituțională de acces deschis:

1. Ați identificat politici instituționale internaționale relevante pentru accesul deschis la publicații și datele de cercetare?
2. Ați implicat părțile interesate atât din interiorul, cât și din afara instituției dumneavoastră pentru elaborarea politicilor (de exemplu, ați format un grup de lucru cu privire la accesul deschis)?
3. V-ați evaluat infrastructura și serviciile și ați luat în considerare o potențială colaborare în rezolvarea problemelor de infrastructură (de exemplu, participarea la un repozitoriu partajat cu alte instituții, obținerea de servicii de depozitare ca servicii software)?
4. Politica dvs. include declarații despre:
 - Acces deschis ca stare implicită pentru rezultatele peer review?
 - Autoarhivarea într-un repozitoriu instituțional sau într-un alt depozit digital adecvat ca principală modalitate de a realiza acest lucru?
 - Repartizarea responsabilităților între părțile implicate?
 - Ora și locul depozitării?
 - Specificații tehnice?
 - Licențiere?
 - Declarație de conformitate și monitorizare?
5. Oferiți sau intenționați să oferiți îndrumare și sprijin cercetătorilor pentru a-și face publicațiile și datele de cercetare deschise publicului?
6. Aveți condiții pentru a recompensa cercetătorii pentru publicarea rezultatelor cercetării lor? (de exemplu, accesul deschis ca criteriu formal pentru progresul în carieră) și, dimpotrivă, politica dumneavoastră indică faptul că, dacă nu își pot face rezultatele accesului deschis ca stare implicită, vor exista consecințe în carieră?
7. Aveți un mecanism de monitorizare și conformitate?
8. Ați decis cum și când să evaluați eficacitatea politicii dumneavoastră?
9. Ați elaborat un plan de resurse și sustenabilitate pentru a sprijini politica de acces deschis a instituției (roluri, responsabilități, resurse)?

În Anexa 1 este prezentat Modelul pentru o politică instituțională de Acces Deschis pentru o organizație de cercetare, elaborat în cadrul proiectului PASTEUR4OA.

Conform acestui model, se recomandă ca politica de Acces Deschis a organizației de cercetare să prevadă următoarele componente:

- Articolul 1 – Principii generale
- Articolul 2 – Definiții
- Articolul 3 – Politică
- Articolul 4 – Suport și monitorizarea politicii de acces deschis

În cadrul aceluiași proiect – PASTEUR4OA a fost propus un model de politică OA pentru organizații de finanțare a cercetărilor științifice.

Beneficiile elaborării și aprobării unei politici de acces deschis de către o organizație de finanțare constau în:

„Prin eliminarea barierelor legale, comerciale și tehnologice din calea accesului la informații științifice, procesul de cercetare devine mai eficient și rezultatele cercetării mai vizibile. În plus, Accesul Deschis previne dublarea, încurajează transferul de cunoștințe și tehnologia și promovează inovația”³⁸.

În particular, prin solicitarea accesului deschis la cercetarea pe care o finanțează, agențiile de finanțare:

- Sunt mai capabile să monitorizeze calitatea și transparența cercetării pe care o finanțează.
- Consolidarea potențialului de inovare al instituțiilor de cercetare și al IMM-urilor bazate pe cunoaștere.
- Furnizarea unor moduri noi și inovatoare de a face cercetare, cum ar fi, de exemplu, Text and Data Mining și metode de cercetare intensive.
- Permite noi colaborări și deschiderea unor noi căi de cercetare interdisciplinare și internaționale.
- Încurajarea cetățenilor care sunt alfabetizați privind știință și cercetarea, precum și intensificarea științei cetățenilor.
- Treptat, finanțatorul poate conta pe economisirea resurselor financiare.
- Agenția de finanțare obține o rentabilitate mai mare a investiției în cercetare prin accesul deschis atât prin reutilizare, cât și prin o mai mare vizibilitate a cercetării pe care o finanțează.

Ghidul propune o listă de verificare practică pentru instituțiile de finanțare a cercetării cu privire la politica instituțională de acces deschis:³⁹

1. Ați identificat politici internaționale relevante ale finanțatorilor pentru accesul deschis la publicații și datele de cercetare?
2. Ați implicat părțile interesate relevante în procesul de elaborare a politicilor?
3. Ați evaluat infrastructura disponibilă/existentă necesară pentru implementarea politicii dumneavoastră?
4. Ați estimat costurile legate de implementarea politicii?
5. Politica dvs. include declarații privind:
 - Acces deschis obligatoriu și autoarhivare?

³⁸ TSOUKALA, Victoria, ANGELAKI, Marina. Open Access Policy Guidelines and Template for Funders [online]. PASTEUR4OA, 27 September 2015, p. 4. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/FUNDERS_POLICY%20GUIDELINES%20FINAL.pdf (Accesat 8.11.2021)

³⁹ Idem, p. 11.

- Acces deschis ca stare implicită pentru rezultatele peer review?
 - Autoarhivarea ca modalitate principală de a realiza acest lucru?
 - Repartizarea responsabilităților între părțile implicate?
 - Ora și locul depozitării?
 - Specificații tehnice?
 - Costuri eligibile?
 - Licențiere?
 - Mecanisme de conformitate și monitorizare?
6. Aveți o clauză de acces deschis în acordurile dvs. de grant?
 7. Oferiți cercetătorilor îndrumări pentru a-i ajuta să respecte politica dvs. (de exemplu, întrebări și răspunsuri, resurse de informații despre planurile de gestionare a datelor de cercetare)?
 8. Ați stabilit un mecanism de monitorizare și conformitate?
 9. Ați stabilit un proces de evaluare a eficienței politicii dumneavoastră?

În Anexa 2 este prezentat Modelul pentru o politică instituțională de Acces Deschis pentru o organizație de finanțare a cercetării, elaborat în cadrul proiectului PASTEUR4OA.

În 2016 a fost lansată inițiativa LIBSENSE⁴⁰ pentru a reuni rețelele de cercetare și educație, precum și comunitățile de biblioteci academice pentru a consolida Accesul Deschis și Știința Deschisă în Africa.

Desfășurarea atelierelor în diferite zone geografice ale Africii (2016-2019) au adus câteva rezultate concrete ale inițiativei LIBSENSE, inclusiv Modele de politici naționale și instituționale privind Accesul Deschis și Știința Deschisă.

În Anexa 3 este prezentat Modelul pentru o politică instituțională de Acces Deschis, elaborat de inițiativa LIBSENSE, care examinează Accesul Deschis ca un pilon al Științei Deschise.

Secțiunile recomandate pentru o politică instituțională de Acces Deschis sunt:

1. Scopurile și domeniul de aplicare al politicii
2. Drepturi, roluri și responsabilități (pentru instituție și cercetători)
3. Acces Deschis la publicații
4. Acces Deschis la teze și disertații
5. Acces Deschis la datele de cercetare
6. Licențierea
7. Știința Deschisă
8. Evaluarea cercetării
9. Instruire
10. Valabilitatea politicii

⁴⁰ LIBSENSE [online]. Disponibil: <https://spaces.wacren.net/display/LIBSENSE/Home> (Accesat 7.11.2021)

3. METODOLOGIA DE ANALIZĂ A DOCUMENTELOR DE POLITICI: STABILIREA DIMENSIUNILOR ANALITICE ȘI A INDICATORILOR PENTRU ANALIZA COMPARATIVĂ A POLITICILOR INSTITUȚIONALE

În scopul analizei și benchmarkingului privind politicile instituționale de Acces Deschis și evaluarea stadiului de pregătire pentru implementarea politicilor de Știința Deschisă în Republica Moldova, au fost identificate 15 documente aprobate în diverse instituții din învățământ superior, cercetare și cultură (Anexa 4). Dintre ele, 11 sunt politicile instituționale aprobate de Senatele universitare, 2 politici ale instituțiilor de cercetare și 2 politici ale centrelor biblioteconomice naționale.

Politici instituționale de Acces Deschis ale instituțiilor de învățământ superior

1. Academia de Administrare Publică (AAP)
2. Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP)
3. Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM)
4. Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM)
5. Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți (USARB)
6. Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (USEFS)
7. Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (USMF)
8. Universitatea de Stat din Moldova (USM)
9. Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM)
10. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (UPSC)
11. Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM)

Politici instituționale de Acces Deschis ale instituțiilor de cercetare

12. Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale (IDSI)
13. Institutul Național de Cercetări Economice (INCE)

Politici instituționale de Acces Deschis ale instituțiilor de cultură

14. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (BMBPH)
15. Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM)

Prima politică la nivel instituțional a fost aprobată de ASEM în anul 2012, ca rezultat al implementării Proiectului „Accesul Deschis – un element important de optimizare a comunicării științifice și universitare”, susținut de Programul Informațional al Fundației pentru o Societate Deschisă și EIFL (Electronic Information for Libraries).

6 politici instituționale au fost aprobate în perioada anilor 2015-2016 de USMF, USM, UASM, UTM, USARB, UPSC în cadrul Proiectului TEMPUS „Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor (Modern Information Services for Improvement Study Quality)”⁴¹.

⁴¹ Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” [online]. © USMF, 2020. Disponibil: <https://library.usmf.md/ro/relatii-internationale> (Accesat 10.01.2022).

3 politici instituționale au fost aprobate în anul 2017 de AAP, AMTAP și USEFS în cadrul Proiectului „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova”⁴², finanțat de Programul Norvegian de Cooperare în domeniul învățământului superior cu Eurasia, dezvoltat în parteneriat între Universitatea din Bergen, Norvegia, Universitatea Transilvania din Brașov, România și 18 biblioteci universitare din Moldova. IDSI și INCE au aprobat politicile OA în anul 2017, BNRM în 2019 și BMBPH în anul 2020. USARB a revăzut politica instituțională în anul 2018.

3 instituții de învățământ superior – USMF (2021), UTM și ASEM (2022), au revăzut politicile OA în cadrul Proiectului MINERVA „Consolidarea capacităților de gestionare a cercetării și a Științei Deschise ale instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova și Armenia” (Tabelul 4).

Tabelul 4. Aprobarea politicilor instituționale de Acces Deschis în RM (2012-2022)

Instituția	Anul aprobării
Academia de Studii Economice din Moldova	2012 (2022 – actualizată)
Universitatea de Stat din Moldova	2015
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”	2016 (2021 – actualizată)
Universitatea Agrară de Stat din Moldova	2015
Universitatea Tehnică a Moldovei	2016 (2021 – actualizată)
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți	2015 (2018 – actualizată)
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”	2013
Universitatea Liberă Internațională din Moldova	2014
Academia de Administrare Publică	2017
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice	2017
Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport	2017
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	2017
Institutul Național de Cercetări Economice	2017
Biblioteca Națională a Republicii Moldova	2019
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”	2020

Analiza și interpretarea politicilor a fost realizată conform criteriilor reflectate în Tabelul 5.

⁴² Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova” [online]. Biblioteca Științifică ASEM, 2016-2019. Disponibil: <https://newinformationservices.wordpress.com/about-us/>. Accesat 10.01.2022).

Parametrii enumerați în tabel (cele mai importante 9 elemente de politică) se bazează pe recomandările experților⁴³ și acoperă toate activitățile de bază legate de repozitoriile instituționale cu acces deschis de orice tip sau dimensiune.

Tabelul 5. Criteriile analizei și interpretarea politicilor instituționale de Acces Deschis

Probleme de politici	Activități
Politica de arhivare a versiunilor lucrărilor	Obligatoriu sau opțional; timp; formă și versiune
Politica privind conținutul	Tipul articolelor; contribuabili eligibili; reguli de depunere
Politica de promovare	Organizare și management; categorii și subcategorii; total număr de obiecte; frecvența depunerii; nivel de conștientizare și marketing
Drepturi de autor și licențiere	Gestionarea drepturilor; model de licențiere
Politica de acces la date	Acces la articole; model de acces; grad de deschidere
Politica de embargo	Perioada de embargo sau perioada de păstrare
Politica de sprijin pentru standarde	Nivelul de sprijin; protocolul utilizat; deponenți eligibili; schema utilizată
Politica de conservare	Tipul fișierului; copii de rezervă (backup)
Politica de retragere	Motive pentru retragere sau eliminare

Instituțiile din Republica Moldova acceptă și recunosc importanța strategică a accesului deschis la informație; exprimă viziunea instituției privind beneficiile și impactul accesului deschis asupra comunității academice și își asumă angajamentul de a disemina cât mai larg posibil rezultatele activității științifice finanțate din fonduri publice și din proiecte pe baza principiilor accesului deschis. Instituțiile analizate încurajează cercetătorii să-și manifeste susținerea pentru accesul deschis prin depunerea publicațiilor proprii în repozitoriile, prin utilizarea modelelor alternative de publicare a lucrărilor științifice în acces deschis. În vederea îndemnării cercetătorilor de a oferi publicațiile științifice în acces deschis, universitățile din Republica Moldova și-au pus ca obiectiv înregistrarea politicilor instituționale în registre internaționale.

⁴³ ROY, B. K., BISWAS, S. C., MUKHOPADHYAY, P. Towards An Open Access Policy Framework: A Case Study of COAR. In: *Liber Quarterly*. 2018, vol. 28, nr. 1. e-ISSN 2213-056X. DOI: <https://doi.org/10.18352/lq.10227>

4. ELEMENTELE POLITICIILOR DE ACCES DESCHIS: ANALIZĂ ȘI INTERPRETARE

Informația consolidată privind elementele politicilor instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova este prezentată în Anexa 5.

a. Politica de arhivare a versiunilor lucrărilor (publicate, preprint, acceptate, peer review etc.)

Toate instituțiile analizate declară că publicațiile științifice, elaborate în baza proiectelor de cercetare finanțate în totalitate sau parțial de stat și din granturi, trebuie să fie incluse în Repozitoriul Instituțional.

8 organizații – ASEM, UTM, USARB, UPSC, AAP, IDSI, BNRM, BMBPH – susțin adoptarea unui proces de peer review (recenzare) eficient pentru a asigura calitatea publicațiilor științifice.

8 organizații – USM, UASM, USARB, ASEM, UPSC, ULIM, IDSI, INCE – declară depunerea obligatorie a versiunii finale pentru toate lucrările științifice la data publicării. Autorii sunt încurajați să includă și alte tipuri de publicații (lucrări didactice, monografii etc.) și care nu au fost finanțate de instituție.

8 organizații – USMF, UTM, AAP, AMTAP, USEFS și INCE – declară depunerea obligatorie a versiunii finale (preprint și postprint) a publicațiilor științifice elaborate și varianta electronică a publicațiilor editate cu susținerea deplină sau parțială a instituției.

Arhivarea lucrărilor elaborate/editate de către cercetătorii din cadrul BNRM și din alte instituții din domeniul Biblioteconomie și Știința Informării se face în Repozitoriul Național Tematic, intitulat NTR Mold-LIS, și prin indexarea revistei științifico-practice „Magazin Bibliologic” în registrul internațional DOAJ și în alte baze de date internaționale.

Arhivarea lucrărilor editate de către cercetătorii din cadrul BM „B.P. Hasdeu” și alte instituții partenere se face în HAPes – Repozitoriul Instituțional al BM și prin indexarea revistelor științifico-practice „BiblioPolis”, „Dialogica”, „Buletinul Mihai Eminescu”, în Instrumentul Bibliometric Național (IBN), în registrul internațional DOAJ, și în alte baze de date internaționale.

b. Politica de conținut (tipuri de conținut, reguli de depunere)

Toate instituțiile analizate declară că politica aprobată se referă la perioada în care autorul activează în cadrul instituției.

4 organizații – USM, ASEM, UTM, UPSC – încurajează autorii să plaseze lucrările care au fost publicate până la aprobarea Politicii Instituționale privind Accesul Deschis. ASEM, UTM, ULIM pledează pentru lucrările cele mai reprezentative din toate domeniile, în mod deosebit articole științifice.

8 organizații – USM, USMF, UASM, USARB, AAP, AMTAP, USEFS, INCE – indică tipurile producției științifice și didactice: articole științifice, teze de doctor, rezumate ale tezelor de doctorat, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice etc. IDSI: articole științifice, monografii sau capitole în monografii, prezentări, rapoarte, materiale didactice și alte tipuri de lucrări științifice. BNRM: articole științifice din domeniul BȘI, politica încurajează autorii să

includă și alte tipuri de publicații: monografii, manuale, teze de doctorat și altele. BMBPH: articole în revistele „BiblioPolis”, „Dialogica”, „Buletinul Mihai Eminescu”, și plasate în RBM.

La USMF, USARB, BNRM, BMBPH autorii semnează Declarația privind dreptul de autor și Drepturile acordate.

c. Politica de advocacy și promovare

Toate instituțiile de învățământ universitar analizate atribuie responsabilitatea pentru funcționarea repozitoriilor instituționale bibliotecilor științifice. În 10 organizații – USM, USMF, USARB, ASEM, UASM, UPSC, ULIM, AAP, AMTAP, USEFS – prorectorul cu activitate științifică (Institutul de Cercetare și Inovare USM), Serviciul Știință (Departamentul Cercetare USMF, Departamentul Știință și Inovare UASM, Departamentul Investigații Științifice și Dezvoltare Tehnologică al UTM) și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către publicarea în Acces Deschis. În USM, ASEM, UASM, UTM are loc monitorizarea conformității prevederilor politicii cu interesele autorilor.

În 7 organizații – USM, ASEM, USARB, ULIM, USEFS, INCE, BNRM – se realizează Raportul anual privind implementarea Accesului Deschis. USMF și AMTAP menționează în textul declarației organizarea instruirii pentru autori și cercetători.

Consiliul Științific al IDSI supraveghează monitorizarea implementării Accesului Deschis. Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică este menționată în calitate de coordonator și executant principal în crearea și dezvoltarea Repozitoriului Instituțional INCE.

Directorii adjuncți pentru activitatea de cercetare și dezvoltare în biblioteconomie și informatizare sunt responsabili pentru implementarea politicii Accesului Deschis în BNRM. Serviciul „Dezvoltare și Cercetare în Biblioteconomie și Științe ale Informării” asigură plenitudinea și funcționalitatea RI în colaborare cu Direcția Tehnologia Informației a BNRM. În BMBPH pentru implementarea, menținerea și îmbunătățirea continuă a politicii sunt responsabili directorii adjuncți pentru activitatea de cercetare, dezvoltare, inovare, informatizare.

d. Politica privind drepturile de autor și licențierea

11 organizații (ASEM, USM, UASM, UTM, UPSC, ULIM, AAP, AMTAP, USEFS, INCE, BMBPH) declară în politicile instituționale că permisiunea acordată de către autori reprezintă o licență, neexclusivă, irevocabilă care exercită toate drepturile în conformitate cu drepturile de autor, ea permite distribuirea în Acces Deschis a materialelor publicate cu condiția că acestea nu vor fi utilizate cu scopul de a obține profit. Modele de licențiere nu sunt menționate.

USMF și USARB menționează că fiecare lucrare publicată de autorii-colaboratori ai instituției obține licența CC de Atribuire-Necomercial (CC BYNC), care oferă dreptul de a copia, a utiliza, a distribui, a transmite și a afișa public lucrarea și a distribui lucrări derivate în orice mediu digital, cu scop necomercial.

AMTAP încurajează autorii să păstreze dreptul de autor, de a nu transmite acest drept editorilor. IDSI declară că sunt incluse copyright și licențele, orice lucrare publicată de IDSI se lansează sub licența CC de Atribuire Necomercial. Drepturile acordate de BNRM reprezintă licența Creative Commons (licența Atribuire CC BY).

e. Politica de acces la date

Toate instituțiile declară că Accesul Deschis va îmbunătăți diseminarea rezultatelor cercetării realizate prin două modele complementare (Gold OA – calea de aur a accesului deschis și Green OA – cale verde de acces deschis).

7 organizații USMF, UASM, USARB, AAP, AMTAP, BNRM, BMBPH precizează că sunt arhivate documentele full-text, dar în cazul în care există anumite restricții din partea editorilor, autorii prezintă referințele bibliografice și rezumatul lucrării pentru a fi incluse în Repozitoriile Instituționale. USMF și IDSI încurajează publicarea în acces deschis a datelor de cercetare.

BMBPH își asumă înregistrarea revistelor științifico-practice „BiblioPolis”, „Dialogica”, „Buletinul Mihai Eminescu” în Instrumentul Bibliometric Național (IBN) (dar, de fapt, este înregistrată doar revista „Dialogica”) în registrul internațional DOAJ (Directory of Open Access Journals) și în alte baze de date internaționale.

f. Politica de embargo

ASEM, UPSC, ULIM și AAP fixează în politicile instituționale perioada de embargo, nu mai târziu de 6 luni de la publicare. La ASEM, UPSC și ULIM nu este fixat termenul de păstrare a documentelor. La USM și INCE autorii vor negocia cu editorii (în timpul semnării acordurilor de copyright) plasarea lucrării în acces deschis după o perioadă de embargo. La USMF și USARB perioada de embargo este stabilită între 6-12 luni de la publicare, la USEFS – 12 luni. IDSI fixează 6-12 luni de la publicare, cu excepția monografiilor care pot fi incluse în termen de 5 ani de la publicare.

5 organizații (UASM, UTM, AMTAP, BNRM, BMBPH) nu specifică perioada de embargo.

g. Politica de sprijin pentru standarde (interoperabilitatea, metadatele)

Niciuna din instituțiile analizate nu specifică în politica instituțională privind accesul deschis aspecte legate de software, standardele și protocoalele utilizate. Despre deponenții publicațiilor arhivate se vorbește la general (cercetătorii, autorii, cadrele didactice). Software-ul open source și protocoalele sunt reflectate în Regulamentele privind organizarea și funcționarea RI.

h. Politica de prezervare

Politica de prezervare nu este specificată în politicile instituționale ale organizațiilor analizate. Aceste informații se regăsesc în Regulamentul privind organizarea și funcționarea repozitoriilor instituționale, de ex.: pdf, AV. Documentele arhivate în repozitoriu sunt păstrate pe termen

nelimitat. Se fac copii de rezervă/siguranță (back-up) pentru a permite recuperarea datelor și aplicațiilor în cazul unor defecțiuni tehnice.

i. Politica de retragere

Politica de retragere nu este specificată în politicile instituționale ale organizațiilor analizate.

j. Alte informații

Politicile instituțiilor care autorizează accesul deschis la rezultatele cercetărilor științifice, realizate din fonduri publice, au fost înregistrate în Registry of Open Access Repository Mandates and Policies (Figura 9, Figura 10). Actualmente, în ROARMAP sunt înregistrate 12 politici instituționale de acces deschis care aparțin organizațiilor din Republica Moldova (Tabelul 6).

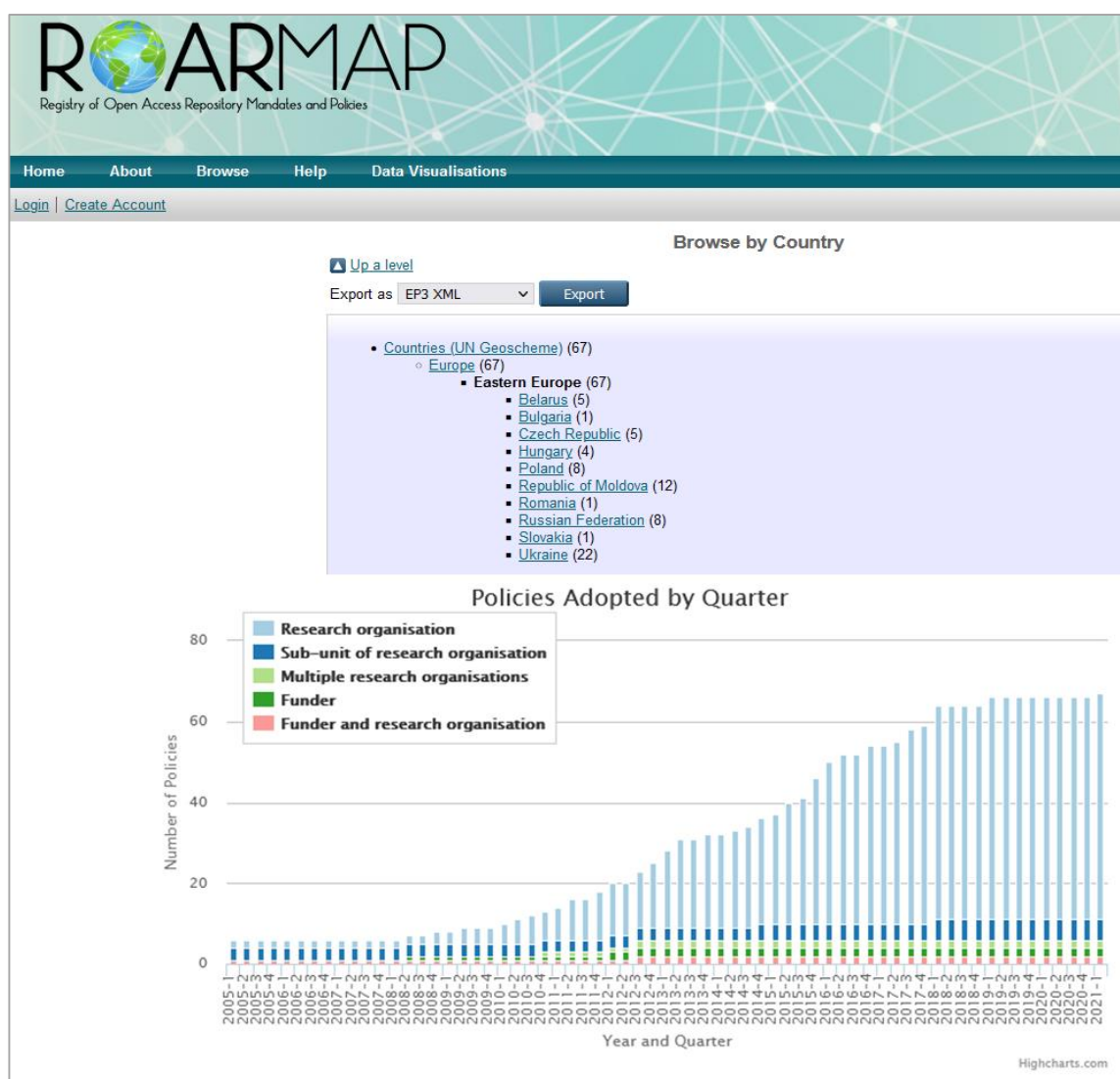

Fig. 9. Înregistrarea politicilor instituționale de Acces Deschis în ROARMAP

Sursa: ROARMAP⁴⁴

⁴⁴ ROARMAP. Browse by Country [online]. ROARMAP, This list was generated on Jan 10, 2022. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/151.html> (Accesat 10.01.2022)

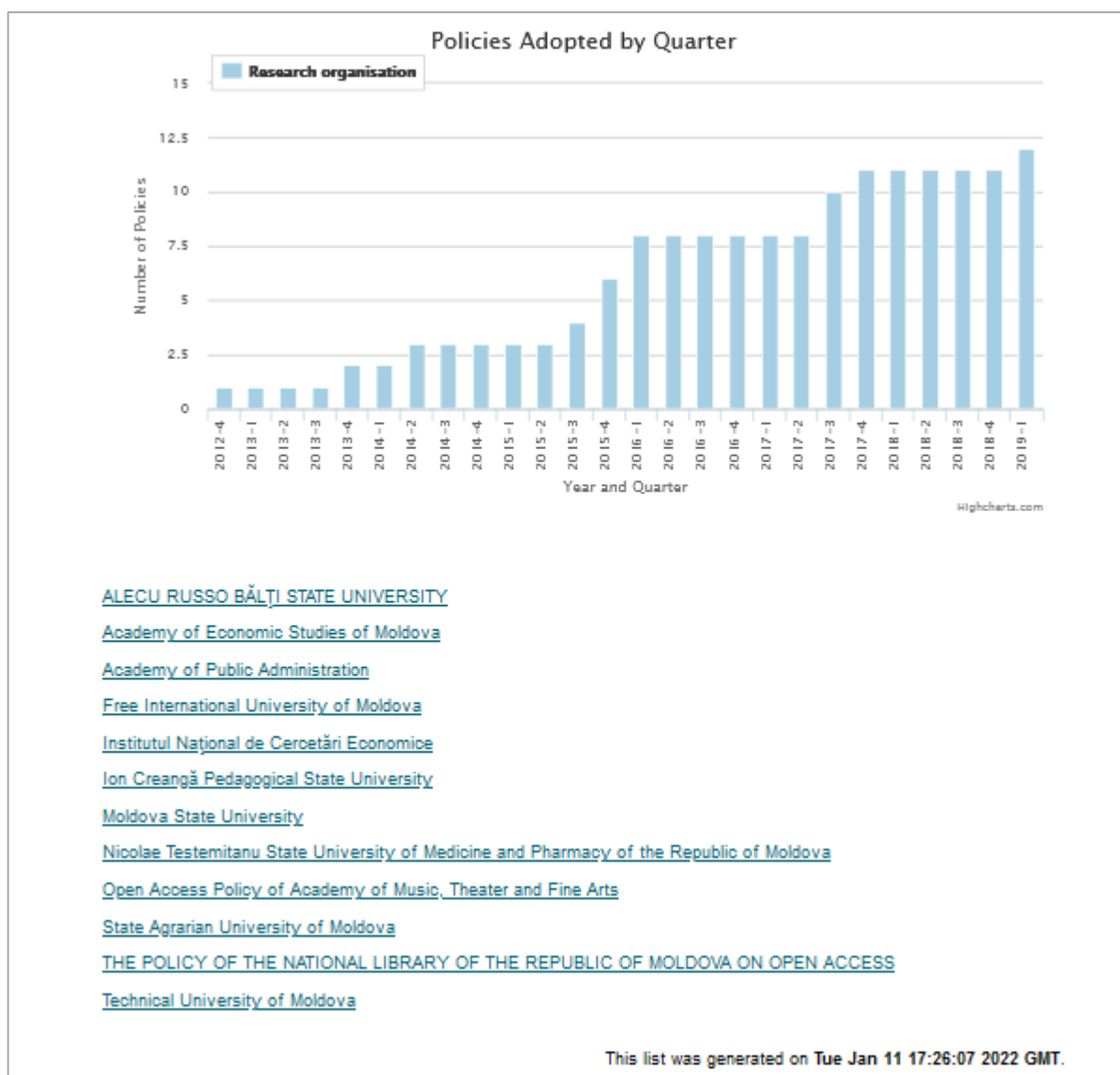

Fig. 10. Politicile instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova

Sursa: ROARMAP⁴⁵

Tabelul 6. Politicile instituționale de Acces Deschis înregistrate în ROARMAP

Instituția	Link la politica AD
Academia de Studii Economice din Moldova	http://roarmap.eprints.org/1009/
Universitatea de Stat din Moldova	http://roarmap.eprints.org/1060/
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”	http://roarmap.eprints.org/1054/

⁴⁵ ROARMAP. Browse by Country. Republic of Moldova [online]. ROARMAP, This list was generated on Jan 10, 2022. Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/view/country/498.html> (Accesat 10.01.2022)

Universitatea Agrară de Stat din Moldova	http://roarmap.eprints.org/945/
Universitatea Tehnică a Moldovei	http://roarmap.eprints.org/1069/
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți	http://roarmap.eprints.org/999/
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”	http://roarmap.eprints.org/1128/
Universitatea Liberă Internațională din Moldova	http://roarmap.eprints.org/1001/
Academia de Administrare Publică	http://roarmap.eprints.org/1926/
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice	http://roarmap.eprints.org/3908/
Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport	-
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	-
Institutul Național de Cercetări Economice	http://roarmap.eprints.org/3920/
Biblioteca Națională a Republicii Moldova	http://roarmap.eprints.org/3961/
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”	-

În ceea ce privește Green OA (cale verde de acces deschis), această strategie este susținută prin crearea repozitoriilor cu acces deschis și prin aprobarea politicilor instituționale de autoarhivare a publicațiilor colaboratorilor instituției. Actualmente, în Republica Moldova sunt organizate 16 repozitorii cu acces deschis: 11 repozitorii instituționale universitare; 2 depozite digitale ale instituțiilor de cercetare, un repozitoriu al tezelor de doctorat și două repozitorii ale centrelor biblioteconomice naționale. Pentru vizibilitatea internațională, precum și pentru includerea în fluxul internațional de informații și cunoștințe, repozitoriile din Republica Moldova sunt înregistrate în registrele internaționale. Astfel, în Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR, <https://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/>) sunt înregistrate 12 repozitorii instituționale.

În Registry of Open Access Repositories (ROAR, <http://roar.eprints.org/>) sunt înregistrate 16 repozitorii instituționale și un repozitoriu digital al tezelor de doctorat.

5. ANALIZA POLITICILOR INSTITUȚIILOR DE FINANȚARE A CERCETĂRII PRIVIND ACCESUL DESCHIS

În Republica Moldova, responsabilitatea de organizare și desfășurare a concursurilor de proiecte, inclusiv asigurarea expertizei și evaluarea independentă a proiectelor înaintate la concursuri, în scopul distribuției fondurilor publice alocate pentru finanțarea proiectelor de cercetare, revine Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare (ANCD).

Conform Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării⁴⁶, este prevăzut ca:

Rapoartele anuale și raportul final privind executarea proiectelor de cercetare și inovare se publică pe paginile web oficiale ale beneficiarului, Agenției și Academiei de Științe a Moldovei. Rezultatele obținute în urma realizării proiectelor finanțate din bugetul de stat se publică în Acces Deschis, fapt care va fi stipulat în contractele de finanțare a proiectelor.

Politica de Acces Deschis a finanțatorului proiectelor de cercetare susținute din bani publici este reflectată în Contractul de finanțare a proiectului de cercetare și inovare⁴⁷.

Contractul pentru finanțarea proiectelor de cercetare încheiate între ANCD și beneficiari prevede:

4.1. Beneficiarul proiectului are următoarele obligații:

(p) să asigure accesul deschis la rezultatele obținute în cadrul proiectului, cu includerea referinței la Contractul în cadrul căruia au fost obținute.

5.3. Beneficiarul va asigura accesul deschis la rezultatele obținute în cadrul proiectului, cu includerea referinței la contractul în cadrul căruia au fost obținute.

Din perspectiva bunelor practici de Acces Deschis și Știință Deschisă, ANCD ar trebuie să aprobe Politica de Acces Deschis și să actualizeze Contractul pentru finanțarea proiectelor de cercetare.

Politica de Acces Deschis a Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare ar trebui să prevadă:

- Alinierea la politica programului Research Europe a Comisiei Europene;
- Obligativitatea politicii;
- Necesitatea depunerii imediate a rezultatelor cercetării (publicații) într-un repozitoriu de încredere/relevant la acceptarea pentru publicare;
- Încurajarea publicării în reviste și monografii cu acces deschis;

⁴⁶ Guvernul Republicii Moldova. Cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării: Hotărârea nr. 382 din 01-08-2019. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, 16 august, nr. 256-259 art. 507, Modificat: HG267 din 20.10.21, MO256-260/22.10.21 art. 520; în vigoare 22.11.21. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128339&lang=ro# (Accesat 12.01.2022).

⁴⁷ Contract de finanțare a proiectului de cercetare și inovare: Anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 382/2019 [online]. Cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, Anexa nr. 2 modificată prin HG267 din 20.10.21, MO256-260/22.10.21 art.520; în vigoare 22.11.21. Disponibil: https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2021/mo256-260md/an_2_382.doc (Accesat 12.01.2022).

- Specificarea perioadei de embargo pentru accesul deschis la textele integrale ale publicațiilor finale ale proiectului (pentru anumite tipuri de publicații și/sau discipline);
- Specificarea faptului că costurile de publicare sunt costuri eligibile ale proiectului și că banii granturilor pot fi cheltuiți pentru ele: specificarea limitelor care pot fi cheltuite pe proiect sau pe an și a nu permite publicarea în reviste „hibride”;
- Specificarea licenței care va fi utilizată pentru articolele/publicațiile cu acces deschis (tipuri de licențe pentru anumite publicații, de exemplu: articole din reviste, materiale ale conferințelor, monografii, brevete etc.);
- Specificarea licenței care va fi utilizată pentru accesul la metadatele publicațiilor rezultate din proiecte;
- Gestionarea datelor de cercetare digitale generate din proiecte în mod responsabil, în conformitate cu principiile FAIR;
- Obligatorietatea elaborării unui plan de management al datelor (PMD) și actualizarea acestuia în mod regulat;
- Necesitate depunerii, cât mai curând posibil și în termenii stabiliți de PMD, a datelor de cercetare într-un repozițoriu de încredere/relevant;
- Specificarea perioadei de embargo pentru accesul deschis la datele de cercetare (pentru anumite tipuri de proiecte și/sau discipline, domenii);
- Specificarea licenței care va fi utilizată pentru accesul prin intermediul repozițoriului la datele de cercetare depuse;
- Specificarea licenței care va fi utilizată pentru accesul la metadatele datelor de cercetare depuse în repozițoriu;
- Specificarea privind drepturile de proprietate intelectuală pentru a respecta cerințele de acces deschis;
- Specificarea mecanismului de monitorizare a politicii;
- Corelarea conformității cu raportarea proiectelor, cererile viitoare de finanțare și evaluarea performanței.

Contractul pentru finanțarea proiectelor de cercetare ar trebui să includă informații cu privire la:

- Accesul deschis la publicații și date de cercetare, precum și la rapoartele anuale și finale ale proiectelor
- Depozitarea publicațiilor/versiunilor preprint peer review și a datelor de cercetare în repozițorii de încredere
- Data și perioada de depozitare
- Elaborarea și actualizarea PDM
- Aprobarea tipului de licență pentru accesul deschis la publicații, date de cercetare și metadate ale publicațiilor și datelor de cercetare
- Drepturile de proprietate intelectuală pentru a respecta cerințele de acces deschis
- Volumul alocațiilor pentru publicarea în acces deschis, precum și specificarea limitelor care pot fi cheltuite pe proiect sau pe an și a nu permite publicarea în reviste „hibride”.

6. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Analiza cadrului general de implementare a politicilor privind Accesul Deschis, precum și analiza comparativă a politicilor de Acces Deschis din Republica Moldova a arătat că implementarea unei politici de Acces Deschis reprezintă un pas important pentru creșterea gradului de conștientizare și a participării cercetătorilor și cadrelor științifico-didactice la accesul deschis, crearea unui repozitoriu pentru depozitarea, prezervarea și diseminarea rezultatelor cercetării, precum și adaptarea sistemelor academice la acest tip de comunicare academică inovatoare.

Documentele ce reglementează AD pot fi în formă de: un anumit tip de politică care solicită, încurajează sau recomandă AD; un anumit tip de mandat care este mai puternic și face Accesul Deschis implicit sau obligatoriu.

Politicile și mandatele privind Accesul Deschis sunt aprobate de instituțiile de cercetare, universități, organizații sau agenții ce finanțează proiectele de cercetare, precum și entități mici, cum ar fi facultăți sau școli ale instituțiilor de învățământ, departamente ș.a.

Sursa principală de informații actualizate despre politicile OA existente este ROARMAP în care sunt înregistrate 1097 de politici de Acces Deschis, inclusiv 12 politici OA ale instituțiilor de cercetare și de învățământ superior din Republica Moldova.

În urma analizei comparate a politicilor de Acces Deschis în instituțiile de cercetare și de învățământ superior din Republica Moldova, **recomandăm** următoarele:

- A exclude sau a reduce perioada de embargo;
- A clarifica tipurile de licență Creative Commons, informația privind durata păstrării, retragerea documentelor, eligibilitatea autorilor;
- A clarifica aspectele privind Accesul deschis la datele de cercetare, evaluarea cercetării, instruirea, promovarea Accesului Deschis și Științei Deschise;
- Este necesar de a publica în acces deschis imediat. De a interconecta datele din Repozitoriu cu ORCID și în agregatoare precum OpenAIRE, pentru a spori vizibilitatea;
- A clarifica aspectele privind managementul organizării accesului deschis;
- A revizui drepturile, rolurile și responsabilitățile privind accesul deschis în cadrul instituției;
- A preciza procedurile de peer review (Double-blind review);
- Politicile instituționale OA să fie încărcate în repozitoriile instituționale;
- A revizui linkurile care nu sunt active în ROARMAP;
- A realiza angajamentele declarate în politici privind înregistrarea RI în directoriile și registrele internaționale;
- Politicile instituționale privind OA să fie elaborate de toate instituțiile din sfera cercetării și inovării;
- A adăuga în politicile instituționale compartimentul Monitorizare și evaluare în scopul de a evalua eficiența și eficacitatea politicii și a monitoriza conformitatea instituției cu prevederile politicii;

- Este recomandat ca o planificare prealabilă să fie luată în considerare înainte de ratificarea politicii, astfel încât activitățile să continue și credibilitatea în durabilitatea acestora să rămână intactă după ratificare;
- A renunța la prezentarea referințelor bibliografice fără textul integral al lucrării pentru a fi incluse în repozitoriile instituționale;
- Secțiunile recomandate pentru o politică instituțională de Acces Deschis sunt: *Scopurile și domeniul de aplicare al politicii; Drepturi, roluri și responsabilități (pentru instituție și cercetători); Accesul Deschis la publicații; Acces Deschis la teze și disertații;*
- *Acces Deschis la datele de cercetare; Licențierea; Știința Deschisă; Evaluarea cercetării; Instruire; Valabilitatea politicii.*

Pentru ANCD, ca instituție de finanțare a cercetării în Republica Moldova, **recomandăm** elaborarea și aprobarea Politicii de Acces Deschis și actualizarea Contractului pentru finanțarea proiectelor de cercetare.

Evaluând **stadiul de pregătire pentru implementarea politicilor de Știința Deschisă** în Republica Moldova, **constatăm următoarele:**

- Luând în considerare nivelul dezvoltării Accesului Deschis în Republica Moldova, putem declara că sunt create premise clare pentru dezvoltarea politicilor și strategiilor de Știința Deschisă atât pe plan instituțional, cât și pe plan național;
- Oportunitățile și perspectivele oferite de tehnologia informației vor accelera progresul științei ca o practică mai deschisă, transparentă, colaborativă și incluzivă, combinată cu cunoștințe științifice mai accesibile și verificabile, deschise analizei și evaluării critice;
- Având în vedere că criza globală de sănătate cauzată de pandemia de COVID-19 a demonstrat nevoia urgentă de a asigura accesul egal la informații științifice, strategiile viitoare ale Științei Deschise în RM trebuie bazate pe valorile cooperării și schimbului de informații pentru a extinde accesul la cunoaștere în beneficiul societății;
- Este necesar de studiat practicile științifice deschise care promovează deschiderea, transparența și incluziunea și care sunt deja răspândite în domeniul public sau licențiate în cadrul unui sistem de licență deschisă, care oferă acces gratuit la aceste materiale cu posibilitatea de reutilizare și distribuție în anumite condiții;
- Accesul sporit la procesele și rezultatele științifice poate îmbunătăți eficiența și productivitatea sistemelor științifice prin reducerea costurilor și a eforturilor în colectarea, crearea, transferul și reutilizarea datelor și materialelor științifice;
- Este importantă colaborarea autorităților și organizațiilor responsabile de știință, tehnologie și inovare în abordarea comună a problemelor științei deschise și promovarea științei deschise;

- Este nevoie de acceptarea valorilor, principiilor și normelor comune ale științei deschise într-un context internațional și să propunem un set de măsuri pentru a promova implementarea corectă și echitabilă a științei deschise în Republica Moldova;
- Promovarea unei înțelegeri comune a științei deschise, a beneficiilor și problemelor și popularizarea diferitor modalități de implementare a acesteia: investiții în capitalul uman, formare, educație, alfabetizare digitală și construirea unei culturi a științei deschise și alinierea stimulentei pentru adoptarea acesteia.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. AAMOT, Gordon, BEDFORD, Elizabet, FAKOURI, Maryam. UW Libraries Open Access Guide [online]. University of Washington Libraries, Last Updated: Feb 24, 2021. Disponibil: <https://guides.lib.uw.edu/research/open/policy> (Accesat 5.11.2021)
2. ABADAL, Ernest. Open Access. Accesso Aperto alla letteratura scientifica. [online]. Milano: Ledizioni, 2014, p. 3. ISBN: 9788867051717. Disponibil: <http://ledibooks.com/openaccess/> (Accesat 6.10.2021)
3. Background note on Open Access to Scientific Publications and Open Research Data [online]. European Commission, Brussels, April 2016 (update: July 2016). Disponibil: https://ec.europa.eu/info/files/background-note-open-access-scientific-publications-and-open-research-data_en (Accesat 6.11.2021)
4. BEEREBOOM, Margot. Open science under Horizon Europe [online]. NCP Flanders, Last updated on 2021-10-18. Disponibil: <https://ncpflanders.be/infosheets/open-science-under-horizon-europe> (Accesat 6.11.2021)
5. CABRERA, K.I. Comparative analysis of public policies in open access models in Latin America. Brazil and Argentina cases. In: *RUSC. Universities and Knowledge Society Journal*. 2015, 12(1). pp. 15-24. DOI: <http://doi.dx.org/10.7238/rusc.v12i1.1947>
6. CARL Institutional Open Access Policy Template and Toolkit: Version 1.0 [online]. Canadian Association of Research Libraries, Mai 2020. Disponibil: <https://www.carl-abrc.ca/oa-policy-template-and-toolkit/> (Accesat 6.12.2021)
7. Comisia Europeană. Comunicare a Comisiei către Parlamentul european, către Consiliu și către Comitetul economic și social european privind informațiile științifice în era digitală: acces, diseminare și păstrare [online]. Brussels, 14.2.2007. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52007DC0056> (Accesat 6.11.2021)
8. Comisia Europeană. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Către un acces mai bun la informațiile științifice: sporirea beneficiilor rezultate din investițiile publice în cercetare [online]. Bruxelles, 17.7.2012. Disponibil: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2012\)401&lang=ro](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2012)401&lang=ro) (Accesat 6.11.2021)
9. Comisia Europeană. Recomandarea Comisiei privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora [online]. Bruxelles, 17.7.2012. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0790> (Accesat 6.11.2021)
10. Contract de finanțare a proiectului de cercetare și inovare: Anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 382/2019 [online]. Cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, Anexa nr. 2 modificată prin HG267 din 20.10.21, MO256-260/22.10.21 art. 520; în vigoare 22.11.21. Disponibil:

- https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2021/mo256-260md/an_2_382.doc
(Accesat 12.01.2022).
11. DECASTRO, Pablo. *Assessing Readiness for Open Access Policy Implementation across Europe: Report* PASTEUR4OA European project [online]. FOSTER portal, August 2015, p. 1. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/PASTEUR4OA%20EuroCRIS%20Case%20Study.pdf> (Accesat 5.11.2021)
 12. DECASTRO, Pablo. *Assessing Readiness for Open Access Policy Implementation across Europe: Report* PASTEUR4OA European project [online]. FOSTER portal, August 2015, p. 2. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/PASTEUR4OA%20EuroCRIS%20Case%20Study.pdf> (Accesat 5.11.2021)
 13. Directory of Open Access Journals (DOAJ). Disponibil: <https://www.doaj.org/> (Accesat 6.12.2021)
 14. Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR) [online]. Disponibil: <https://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/> (Accesat 6.12.2021)
 15. Drafting a policy [online]. Harvard Open Access Project, last edited on 28 May 2021. Disponibil: https://cyber.harvard.edu/hoap/Drafting_a_policy (Accesat 6.12.2021)
 16. După zece ani de la Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta: Setarea implicită pe deschis [online]. Budapest Open Access Initiative, 2012. Disponibil: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai10/boai-romanian-translation/> (Accesat 6.10.2021)
 17. European Commission. *Monitoring the open access policy of Horizon 2020: Final Report* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. ISBN 978-92-76-40516-0. DOI:10.2777/268348. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/56cc104f-0ebb-11ec-b771-01aa75ed71a1> (Accesat 6.11.2021)
 18. GARGOURI, Yassine, LARIVIERE, Vincent, GINGRAS, Yves, BRODY, Tim, CARR, Les, HARNAD, Stevan. *Testing the Finch Hypothesis on Green OA Mandate Ineffectiveness* [online]. arXiv, last revised 2 Nov 2012. Disponibil: <https://arxiv.org/abs/1210.8174> (Accesat 6.11.2021)
 19. GHOSH, Monali. *Open Access Mandates in Universities: Challenges and Opportunities* [online]. Typeset Resources, Jul 8, 2021. Disponibil: <https://typeset.io/resources/open-access-mandates-in-universities-challenges-and-opportunities/> (Accesat 6.11.2021)
 20. *Good practices for university open-access policies: Version 1.8* [online]. Harvard Open Access Project, Last revised August 11, 2021. Disponibil: https://cyber.harvard.edu/hoap/Good_practices_for_university_open-access_policies (Accesat 7.11.2021)

21. Guvernul Republicii Moldova. Cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării: Hotărârea nr. 382 din 01-08-2019. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, 16 august, nr. 256-259 art. 507, Modificat: HG267 din 20.10.21, MO256-260/22.10.21 art.520; în vigoare 22.11.21. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128339&lang=ro# (Accesat 12.01.2022).
22. How many Open Access policies are mandatory? [online]. PASTEUR4OA, May 31st 2016. Disponibil: <https://pasteur4oa-dataviz.okfn.org/policy.html> (Accesat 6.11.2021).
23. HUNT, Meg, SWAN, Alma. Open Access policy typology: A briefing paper for research institutions [online]. PASTEUR4OA, 09.10.2015, p. 3. Disponibil: <http://pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/Policy%20typology%20-FINAL.pdf> (Accesat 8.11.2021).
24. LIBSENSE [online]. Disponibil: <https://spaces.wacren.net/display/LIBSENSE/Home> (Accesat 7.11.2021)
25. OAIYA, Omo. Institutional Open Access Policy [Draft] [online]. LIBSENSE, last modified on Apr 28, 2019. Disponibil: <https://spaces.wacren.net/pages/viewpage.action?pageId=7929892> (Accesat 7.11.2021)
26. Open Access Policies and Funding Agency Mandates [online]. Enago Academy, Jun 4, 2018. Disponibil: <https://www.enago.com/academy/open-access-policies-funding-agency-mandates/> (Accesat 5.11.2021)
27. Plan S. Principles and Implementation [online]. European Science Foundation, 2021. Disponibil: <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/principles-and-implementation/> (Accesat 6.11.2021)
28. Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” [online]. © USMF, 2020. Disponibil: <https://library.usmf.md/ro/relatii-internationale> (Accesat 10.01.2022).
29. Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova” [online]. Biblioteca Științifică ASEM, 2016-2019. Disponibil: <https://newinformationservices.wordpress.com/about-us/> (Accesat 10.01.2022).
30. Registry of Open Access Repositories (ROAR). Disponibil: <http://roar.eprints.org/> (Accesat 5.12.2021)
31. Registry of Open Access Repository Mandates and Policies (ROARMAP). Disponibil: <http://roarmap.eprints.org/> (Accesat 5.11.2021)
32. ROY, B. K., BISWAS, S. C., MUKHOPADHYAY, P. Towards An Open Access Policy Framework: A Case Study of COAR. In: *Liber Quarterly*. 2018, vol. 28, nr. 1. e-ISSN 2213-056X. DOI: <https://doi.org/10.18352/lq.10227>

33. Sherpa Juliet. Juliet Statistics [online]. Sherpa Juliet. Disponibil: https://v2.sherpa.ac.uk/view/funder_visualisations/1.html (Accesat 8.11.2021)
34. SHIEBER, Stuart M. A Model Open Access Policy [online]. Harvard Library, Office for Scholarly Communication, 2018. Disponibil: https://osc.hul.harvard.edu/assets/files/model-policy-annotated_12_2015.pdf (Accesat 6.11.2021)
35. SUBER, Peter. Open Access (The MIT Press Essential Knowledge Series ed.) [online]. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2012. ISBN 9780262517638. Disponibil: <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:10752204> (Accesat 6.11.2021)
36. SWAN, Alma. Open Access policy effectiveness: A briefing paper for research institutions [online]. PASTEUR4OA, 18.09.2015. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/Policy%20effectiveness%20-%20institutions%20final.pdf (Accesat 8.11.2021)
37. Știința Deschisă în Republica Moldova : Studiu = Open science in the Republic of Moldova: Study / Gheorghe Cuciureanu, Igor Cojocaru, Irina Cojocaru [et al.]; Inst. de Dezvoltare a Soc. Informaționale. Chișinău: IDSI, 2018. ISBN 978-9975-3220-3-4
38. TSOUKALA, Victoria, ANGELAKI, Marina. Open Access Policy Guidelines for Research Performing Organizations [online]. PASTEUR4OA, 27 September 2015. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/INSTITUTIONS_POLICY%20GUIDELINES_FINAL.pdf (Accesat 5.11.2021)
39. ȚURCAN, Nelly. Comunicarea științifică în contextul Accesului Deschis la informație. Chișinău: CEP USM, 2012. ISBN 978-9975-71-253-8.
40. WAKELING, Simon. It's the 'vibe' of it: The complexity of open access policies in Australia [online]. Libraries Research Group, February 3, 2021. Disponibil: <https://librariesresearchgroup.csu.domains/blog/2021/02/03/its-the-vibe-of-it-the-complexity-of-open-access-policies-in-australia/> (Accesat 7.12.2021)
41. What an OA policy can achieve [online]. Good practices for university open-access policies. Harvard Open Access Project, last edited on 28 May 2021. Disponibil: https://cyber.harvard.edu/hoap/Drafting_a_policy#Types_of_policy (Accesat 7.11.2021)

Anexa 1. Model de Politică privind Accesul Deschis pentru o organizație de cercetare

Model de politică de Acces Deschis

POLITICA DE ACCES DESCHIS A [NUMELE INSTITUȚIEI]

[Numele instituției] adoptă o politică de acces deschis bazată pe următoarele principii

Articolul 1. Principii generale

1. Politica de Acces Deschis a [Numele instituției] urmărește să ofere acces online gratuit la rezultatele cercetării finanțate din fonduri publice.
2. Accesul Deschis la rezultatele științifice se bazează pe recunoașterea cunoștințelor ca bun public și a beneficiilor sociale și economice care decurg din aceasta.
3. Diseminarea eficientă și largă a rezultatelor științifice constituie o parte semnificativă a rolului [Numele instituției] ca organizație publică de cercetare.
4. Creșterea vizibilității rezultatelor științifice rezultate din Accesul Deschis duce la o creștere a impactului publicațiilor.
5. Depozitarea în repozitoriul instituțional asigură conservarea, prezervarea pe termen lung și diseminarea ulterioară a producției științifice a [Numele instituției] și accesul la acestea pentru efectuarea evaluării interne și externe.

Articolul 2. Definiții

- **Publicația** este definită ca lucrare publicată (sau aflată în curs de publicare) revizuită (peer review) de colegii cercetătorilor care lucrează la o instituție (în mod provizoriu, aceasta cuprinde articole, monografiile, capitole de carte, rapoarte, prezentări la conferințe).
- **Cercetător** este orice membru al personalului de cercetare al [Numele instituției], de toate nivelurile și indiferent de statutul lor de angajare.
- **Repozitoriul Instituțional cu Acces Deschis** este [Numele Depozitului] stabilit la [Numele Instituției] conform standardelor internaționale, care conține conținut digital din diverse discipline și oferă instrumente avansate de căutare, navigare și Acces Deschis la colecțiile sale digitale.
- **Copie digitală** este copia electronică a publicației în stadiul final (fie manuscrisul final al autorului după evaluarea peer review, fie versiunea editorului).
- **Datele de cercetare** sunt datele (cum ar fi statistici, rezultate ale experimentelor, măsurători, observații, înregistrări de interviuri, imagini etc.) utilizate pentru validarea rezultatelor prezentate în publicațiile științifice.

- **Embargo** este perioada în care o publicație poate fi „închisă” în timp ce este depusă în depozit digital (adică publicația nu este disponibilă în mod deschis).
- **Metadatele** sunt descriptorii folosiți pentru descrierea, urmărirea, utilizarea și gestionarea articolului depus (provizoriu: titlul publicației, autor(i), afilierea instituțională, numele revistei în care a fost acceptată publicația).
- **Repozitoriu relevant** este un repozitoriu care oferă Acces Deschis la rezultatele științifice, permite citarea prin identificatori permanenți (DOI sau altele) și oferă metadata calitative (inclusiv recunoașterea finanțării cercetării) pe baza liniilor directe și standardelor acceptate.

Articolul 3. Politica

De la [data] [Numele instituției]:

1. Solicită cercetătorilor săi să depună în repozitoriul instituțional o copie digitală a textului integral, precum și metadatele aferente tuturor publicațiilor (manuscrisul final al autorului al versiunii editorului - author final manuscript of publisher version) la acceptarea pentru publicare. Cercetătorii sunt responsabili pentru depunerea la timp a publicațiilor lor în repozitoriul instituțional.
2. Solicită ca textul integral al tuturor publicațiilor menționate la punctul 1 să fie pus la dispoziție deschis la depunere sau cât mai curând posibil după depunere. În toate cazurile, metadatele ar trebui să fie accesibile în mod deschis. Pentru publicațiile peer review, articolul depus poate rămâne închis timp de până la 6 luni (sau până la 12 luni pentru publicațiile din științele sociale și umaniste). Pentru monografiile menționate la punctul 1.b depozitarea rămâne obligatorie, dar accesul este închis până la expirarea embargoului editorului.
3. Solicită ca depunerea rezumatului publicației să fie accesibilă în mod deschis în cazul publicațiilor „închise”, cu scopul de a crește vizibilitatea acestora.
4. În scopul evaluării individuale sau instituționale a rezultatelor cercetării instituției și ale membrilor săi, [Denumirea instituției] va considera publicații numai cele ale căror metadata și texte complete sunt depuse în repozitoriul instituțional conform cerințelor menționate mai sus.
5. Încurajează cercetătorii să depună datele de cercetare care susțin publicațiile lor în repozitoriul instituțional sau în orice alt repozitoriu relevant de date cu acces deschis.
6. Încurajează membrii să păstreze dreptul de autor și să acorde licențe editorilor numai acele drepturi care sunt necesare pentru publicare. Acest lucru este posibil prin utilizarea unor acte adiționale la contractul de publicare. Șabloanele sunt disponibile la www.sparc.arl.org/resources/authors/addendum și <http://copyrighttoolbox.surf.nl/copyrighttoolbox/index.html>.
7. Încurajează cercetătorii să depună în repozitoriul instituțional publicații scrise înainte de data intrării în vigoare a politicii actuale și să le facă accesibile în mod deschis ori de câte ori este posibil.

Articolul 4. Suport și monitorizare a politicii de Acces Deschis

[Numele instituției]

1. Permite adoptarea Accesului Deschis prin organizarea de seminarii, evenimente, acțiuni de conștientizare, educație și instruire pe problemele Accesului Deschis.
2. Monitorizează conformitatea cu politicile prin compararea conținutului repozitoriului cu informațiile culese din serviciile de indexare și prin date privind utilizarea (acces și descărcări) per publicație/departament/unitate/institut etc.
3. Oferă resursele umane necesare și infrastructura necesară pentru susținerea politicii de Acces Deschis.
4. Oferă legături și interoperabilitate cu alte baze de date precum Google Scholar.

Sursa: Open Access Policy Guidelines for Research Performing Organization⁴⁸.

⁴⁸ TSOUKALA, Victoria, ANGELAKI, Marina. Open Access Policy Guidelines for Research Performing Organizations [online]. FOSTER portal, 27 September 2015, pp. 9-10. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/INSTITUTIONS_POLICY%20GUIDELINES_FINAL.pdf (Accesat 5.11.2021)

Anexa 2. Model de Politică instituțională de Acces Deschis pentru organizație de finanțare a cercetării

Model de clauză privind Accesul Deschis în Acordul de Grant

Finanțatorul ar trebui să includă clauze pentru Acces Deschis în acordul de finanțare. Următorul model de acord de grant se bazează pe cel utilizat în Orizont 2020 și cuprinde criteriile, după cum a arătat cercetarea PASTEUR4OA, că fac o politică mult mai eficientă:

Clauza privind acordul de finanțare [xxx] Acces Deschis la publicațiile științifice

Fiecare beneficiar [sau subsemnatul beneficiar] trebuie să asigure Acces Deschis (acces gratuit, online pentru orice utilizator) la toate publicațiile științifice peer review referitoare la rezultatele sale. În special, beneficiarul trebuie:

- a) să depună o copie electronică, care poate fi lizibilă de mașină, a versiunii publicate sau a manuscrisului final peer review acceptat pentru publicare, la momentul acceptării respective, într-un repozițoriu pentru publicații științifice; beneficiarul trebuie să depună în același timp și datele cercetării necesare validării rezultatelor prezentate în publicațiile științifice depuse.
- b) să asigure accesul deschis la publicația depusă — prin intermediul repozițoriului — cel târziu: (i) la acceptarea spre publicare, dacă editorul nu impune un embargo (ii) la publicare, dacă o versiune electronică este disponibilă gratuit prin editorul sau (iii) în termen de șase luni de la publicare (douăsprezece luni pentru publicațiile din științe sociale și umaniste) în orice alt caz.
- c) să asigure accesul deschis — prin intermediul repozițoriului — la metadatele bibliografice care identifică publicația depusă. Metadatele bibliografice trebuie să fie într-un format standard și trebuie să includă toate dintre următoarele: Numărul sau codul grantului: [inserați numărul]; Denumirea proiectului: [inserați denumirea]; Acronim proiect: [inserați acronim]; Identificator apel: [inserați identificatorul apelului/sub-apelului]; data publicării și durata perioadei de embargo, dacă este cazul, și identificatorul persistent.

Clauza Acordului de Grant [xxx] Acces Deschis la datele de cercetare

Fiecare beneficiar [sau subsemnatul beneficiar] trebuie să asigure Acces Deschis la toate datele de cercetare care susțin publicațiile de cercetare. În special, beneficiarul trebuie:

- a) să depună într-un repozițoriu relevant de date de cercetare și să ia măsuri pentru a permite terților să acceseze, să extragă, să exploateze, să reproducă și să disemineze — gratuit pentru orice utilizator — datele de cercetare de sprijin, inclusiv metadatele asociate, necesare pentru validarea rezultatelor prezentate în publicațiile științifice cât mai curând posibil și nu mai târziu de publicația asociată.

- b) să furnizeze informații, prin intermediul repozitoriului, despre instrumentele de care dispun beneficiarii și necesare pentru validarea rezultatelor (și, dacă este posibil, să furnizeze instrumentele direct). Ca excepție, beneficiarii nu trebuie să asigure accesul deschis la anumite părți ale datelor lor de cercetare dacă realizarea obiectivului principal al acțiunii, așa cum este descris în Descrierea activității (Description of Work, DoW), este compromisă de faptul că aceste părți specifice ale datelor de cercetare sunt în acces deschis. În plus, aceștia nu sunt obligați să ofere acces deschis din motive de încălcare a confidențialității în cazurile în care este planificată utilizarea comercială a rezultatelor, dacă dezvăluirea datelor în Acces Deschis poate amenința securitatea publică. În cele din urmă, accesul deschis poate fi renunțat acolo unde datele personale trebuie protejate.
- c) În cazul în care proiectul urmează să genereze date de cercetare importante pe care se vor baza publicațiile, în primele șase luni ale proiectului ar trebui elaborat un plan de gestionare a datelor de cercetare, ca rezultat al proiectului.

Sursa: Open Access Policy Guidelines and Template for Funders⁴⁹

⁴⁹ TSOUKALA, Victoria, ANGELAKI, Marina. Open Access Policy Guidelines and Template for Funders [online]. PASTEUR4OA, 27 September 2015, p.12. Disponibil: www.pasteur4oa.eu/sites/pasteur4oa/files/resource/FUNDERS_POLICY%20GUIDELINES%20FINAL.pdf (Accesat 8.11.2021)

POLITICA INSTITUȚIONALĂ DE ACCES DESCHIS

1. Scopurile și domeniul de aplicare al politicii

[Numele Universității/Institutului de Cercetare] se angajează să promoveze știința și diseminarea largă a cunoștințelor în beneficiul societății prin adoptarea de practici privind cercetarea deschisă, reproductibilă și responsabilă.

[Numele Universității/Institutului de Cercetare] recunoaște „deschiderea” ca unul dintre principiile sale directoare și se angajează să o promoveze, printre altele, sprijinind și încurajând Accesul Deschis la publicații și date, precum și Știința Deschisă.

[Numele Universității/Institutului de Cercetare] recunoaște, de asemenea, că Accesul Deschis promovează principiile justiției sociale prin promovarea unei culturi a partajării deschise, a mentoratului și a dezvoltării competențelor.

În acest scop, [Numele Universității/Institutului de Cercetare] a definit următoarea politică care se aplică tuturor cercetătorilor activi la [Numele Universității/Institutului de Cercetare]. În cazurile în care cercetarea este finanțată de o terță parte, orice acord cu acea parte privind drepturile de acces, depozitare și stocare are prioritate față de această Politică.

Politica a fost aprobată de [.....] și intră în vigoare de la [zz/ll/aaaa].

2. Drepturi, roluri și responsabilități (pentru instituție și cercetători)

[Numele Universității/Institutului de Cercetare] este responsabil(ă) pentru:

1. Sprijinirea și împuternicirea tranziției către Accesul Deschis și Știința Deschisă prin acțiuni de educație, formare și conștientizare care vizează cercetătorii și alți angajați. Dobândirea competențelor privind Știința Deschisă ar trebui să facă parte integrantă din formarea profesională și dezvoltarea carierei oferite cercetătorilor.
2. Înființarea (dacă nu există încă) unui depozit digital (repozitoriu) instituțional cu Acces Deschis [Numele depozitului].
3. Numirea unui ofițer de date de cercetare responsabil pentru toate aspectele legate de datele de cercetare, inclusiv – dar fără a se limita la – aspecte legate de dezvoltarea planurilor de gestionare a datelor (DMP) și respectarea politicilor naționale și ale donatorilor.
4. Dezvoltarea și furnizarea de mecanisme și servicii pentru stocarea, păstrarea în siguranță, înregistrarea, depunerea și distribuirea datelor de cercetare și a altor înregistrări, precum și prezervarea lor pe termen lung și oferirea de îndrumări relevante cercetătorilor.
5. Incorporarea practicilor Științei Deschise în criteriile de recrutare, acreditare și evaluare a cercetării, cum ar fi Accesul Deschis la publicații și date, implicarea în proiecte de colaborare științifice comunitare, utilizarea resurselor educaționale deschise etc.

6. Monitorizarea respectării politicilor prin compararea conținutului repozitoriului cu informațiile culese din serviciile de indexare și prin date privind utilizarea (acces și descărcări) per publicație/departament/unitate/institut etc.
7. A avea drepturi de proprietate intelectuală (DPI) și politici și documentație de protecție a datelor, precum și o politică de licențiere deschisă care impune un set coerent și cuprinzător de licențe pentru eliberarea de conținut și date.

Cercetătorii sunt responsabili pentru:

1. Gestionarea publicațiilor, datelor și resurselor educaționale în conformitate cu principiile și cerințele exprimate în această Politică.
2. Respectarea cerințelor organizaționale, de reglementare, instituționale și contractuale, precum și legale asociate cu producerea, supravegherea, stocarea, gestionarea și distribuirea publicațiilor și a datelor de cercetare, cu excepția cazului în care nu există un alt acord cu terți care să aibă prioritate.
3. Acolo unde este relevant, elaborarea unui DMP pentru activitatea de cercetare pe care o coordonează.
4. Documentarea stării DPI a cercetării lor și alegerea tipului adecvat de licență pentru rezultatele cercetării lor.

3. Accesul deschis la publicații

1. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] solicită ca o copie electronică, lizibilă de mașină, a versiunii publicate sau un manuscris final peer review acceptat pentru publicare a tuturor publicațiilor peer review produse de cercetători, să fie depozitat în repozitoriul instituțional cu acces deschis / depozit național. Depunerea ar trebui făcută imediat după acceptarea pentru publicare, iar metadatele trebuie să fie complet deschise, regăsite și citite automat din momentul depunerii.
2. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] cere ca textul integral al tuturor acestor publicații să fie disponibil imediat, acolo unde este posibil și, în orice caz, nu mai târziu de șase luni de la publicare în Știință, Tehnologie, Inginerie și Matematică (Science, Technology, Engineering and Mathematics – STEM) sau la 12 luni de la publicare în Științe Sociale și Umaniste Social (Sciences and Humanities – SSH). Dacă perioada de embargo permisă a unei reviste este mai mare decât acestea, autorii ar trebui să negocieze cu editorul pentru a-și păstra drepturile de a respecta această politică, fie să găsească o revistă care să le permită să se conformeze fără a fi nevoie de negociere.
3. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] încurajează cercetătorii să păstreze dreptul de autor și să acorde licențe editorilor numai acele drepturi necesare publicării. Acest lucru este posibil prin utilizarea unor acte adiționale la contractul de publicare. Șabloanele sunt disponibile la https://sparcopen.org/wp-content/uploads/2016/01/Access-Reuse_Addendum.pdf.
4. Dacă este posibil, textul integral al tuturor publicațiilor menționate la 1 să fie plasat în repozitoriu sub o licență deschisă standard.

5. În scopul evaluării individuale sau instituționale a rezultatelor cercetării instituției și ale membrilor săi, [Numele Universității/Institutului de Cercetare] va considera publicații numai acele ale căror metadate și texte complete sunt depuse în repozitoriul instituțional conform cerințelor menționate mai sus (accesul ar putea fi închis în cazul perioadelor de embargo, cerințelor editorilor etc.).
6. În timp ce tipul dominant de publicație științifică este articolul de revistă, cercetătorii sunt insistent încurajați să ofere acces deschis la alte tipuri de publicații, cum ar fi monografii, capitole de carte, lucrări ale conferințelor, literatura gri, rapoarte etc.
7. Cercetătorii [Numele Universității/Institutului de Cercetare] să depună în repozitoriul instituțional / repozitoriul național publicații realizate înainte de data intrării în vigoare a politicii actuale și să le facă deschise ori de câte ori este posibil.

4. Acces deschis la teze și disertații

1. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] solicită ca o versiune finală aprobată a tezei sau a disertației să fie depusă în repozitoriul instituțional / repozitoriul național.
2. Această politică se aplică tuturor studenților absolvenți și absolvenților studiilor postuniversitare care au scris o teză sau disertație ca parte a cerințelor lor de absolvire a universității și după emiterea acestei politici.
3. Pentru a ajuta Universitatea în arhivarea și diseminarea deschisă a tezelor și disertațiilor în domeniul de aplicare al acestei politici, toți studenții absolvenți ai Universității vor depune versiunea finală a tezei sau disertației studentului la Universitate înainte de acordarea diplomei de absolvire studentului, indiferent de faptul dacă se obține un embargo. O astfel de teză sau disertație va fi pusă la dispoziția publicului în mod liber și deschis după depunere, cu excepția cazului în care studentul absolvent obține un embargo.
4. Dacă este posibil, textul integral să fie disponibil sub o licență deschisă standard.
5. Studenții absolvenți și absolvenților studiilor postuniversitare pot amâna data la care tezele sau disertațiile lor devin disponibile într-un depozit digital (repozitoriu) cu acces deschis, specificând perioada de embargo – până la doi ani – la depunere. În circumstanțe imperioase, Universitatea poate acorda embargouri mai lungi de doi ani sau embargouri solicitate după depunere.

5. Acces deschis la datele de cercetare

1. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] solicită cercetătorilor să depună datele de cercetare necesare pentru validarea rezultatelor prezentate în publicațiile științifice și academice într-un repozitoriu relevant.
2. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] urmează principiul „cât mai deschis posibil, și închis atât cât este necesar”. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] solicită ca datele de cercetare să fie tratate conform principiilor FAIR (adică Regăisibile, Accesibile, Interoperabile și Reutilizabile; Findable, Accessible, Interoperable and

Reusable). Dacă datele nu pot fi deschise din cauza unor preocupări legale, de confidențialitate sau de altă natură (de exemplu, date personale sau sensibile), acest lucru ar trebui explicat în mod clar.

3. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] încurajează cercetătorii să trimită un DMP pentru activitățile de cercetare care să arate modul în care datele vor fi tratate în conformitate cu principiile datelor FAIR.

6. Licențierea

1. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] încurajează ca publicațiile să fie disponibile sub o licență de conținut deschis, cum ar fi Creative Commons (CC BY).
2. [Numele Universității/Institutului de Cercetare] cere ca datele de cercetare să fie disponibile sub o licență de conținut deschis, cum ar fi Creative Commons (CC BY sau CC0).

7. Știința deschisă

[Numele Universității / Institutului de Cercetare] încurajează adoptarea practicilor științei deschise, cum ar fi accesul deschis la publicații și date, implicarea în proiecte științifice comunitare colaborative, utilizarea resurselor educaționale deschise etc.

8. Evaluarea cercetării

[Numele Universității/Institutului de Cercetare] se angajează:

1. să dezvolte în cooperare cu [Numele Ministerului] un cadru de acreditare și evaluare a cercetării care să stimuleze calitatea cercetării și comportamentele Științei Deschise. Astfel de sisteme ar trebui să ia în considerare diferențele disciplinare și impactul acestora asupra cercetătorilor din diferite etape de carieră.
2. să stabilească niște mecanisme de recompensă pentru cercetătorii care utilizează practici ale Științei Deschise (de exemplu, partajarea rezultatelor provizorii prin platforme deschise, utilizarea software-ului open source și a altor instrumente, participarea la proiecte deschise de colaborare, accesul deschis la publicații și date, utilizarea resurselor educaționale deschise etc.).

9. Instruire

1. Biblioteca [Numele Universității/Institutului de Cercetare], în cooperare cu departamentele instituționale sau orice alt organism relevant (cum ar fi servicii juridice, personal de sprijin pentru cercetare, ofițeri de date) se angajează să dezvolte cursuri de formare pentru a facilita adoptarea Științei Deschise și echiparea cercetătorilor, bibliotecarilor și a altui personal de sprijin cu abilitățile și experiența necesare. Astfel de cursuri de formare ar trebui să includă formarea abilităților necesare pentru publicarea în acces deschis, gestionarea și partajarea datelor de cercetare, integritatea cercetării.
2. Formarea ar trebui să fie adaptată la diferite discipline și oferită cercetătorilor în toate etapele carierei și ar trebui să fie încorporată în curricula.

10. Valabilitatea politicii

O revizuire bazată pe dovezi a implementării politicii va avea loc la trei ani de la adoptarea acesteia, cu evaluări ulterioare la fiecare doi ani.

ANEXA I: Definiții

Planul de gestionare a datelor (DMP) este un plan scurt care definește modul în care vor fi create datele, cum vor fi documentate, cine le va putea accesa, unde vor fi stocate, cine le va face copii de rezervă și dacă (și cum) vor fi împărtășite și păstrate.

Embargoul este perioada în care o publicație poate fi „închisă” în timp ce este depusă în repository (adică publicația nu este disponibilă în mod deschis).

Principiile datelor FAIR pentru managementul științific și administrarea datelor se referă la un set de principii pentru a face datele Regășibile, Accesibile, Interoperabile și Reutilizabile <https://www.force11.org/group/fairgroup/fairprinciples>.

Metadatele sunt descriptorii utilizați pentru descrierea, urmărirea, utilizarea și gestionarea articolului depus (provizoriu: titlul publicației, autor(i), afilierea instituțională, numele revistei în care publicația a fost acceptată etc.).

Resursele educaționale deschise (RED) sunt, conform OCDE, „materiale de predare, învățare și cercetare care folosesc instrumente precum licențe deschise care permit reutilizarea lor gratuită, îmbunătățirea continuă și reutilizarea de către alții în scopuri educaționale”.

Publicație este definită o lucrare publicată (sau aflată în curs de publicare) revizuită (peer review) de către cercetători dintr-o instituție.

Datele de cercetare constituie orice informație care a fost colectată, observată, generată sau creată pentru a valida rezultatele cercetării originale (cum ar fi datele brute obținute de la senzorii instrumentelor, vizualizări, modele, algoritmi, imagini, fișiere audio și video etc.).

Cercetare este orice activitate creativă și sistematică efectuată cu scopul de a îmbunătăți cunoștințele.

Cercetător este orice membru al personalului de cercetare al [Numele Universității/Institutului de Cercetare], de toate nivelurile și indiferent de statutul de angajare, inclusiv angajații și studenții doctoranzi.

Sursa: Institutional Open Access Policy [Draft]⁵⁰

⁵⁰ OAIYA, Omo. Institutional Open Access Policy [Draft] [online]. LIBSENSE, last modified on Apr 28, 2019. Disponibil: <https://spaces.wacren.net/pages/viewpage.action?pageId=7929892> (Accesat 7.11.2021)

Anexa 4. Lista politicilor instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova

Academia de Studii Economice din Moldova	https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/238
Universitatea de Stat din Moldova	https://usm.md/wp-content/uploads/2016/Politica_Acces_USM.pdf
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”	https://usmf.md/sites/default/files/2021-10/POLITICA%20privind%20AD_2021.pdf
Universitatea Agrară de Stat din Moldova	http://library.uasm.md/wp-content/uploads/2021/04/politica_UASM.pdf
Universitatea Tehnică a Moldovei	http://library.utm.md/IRTUM/Politica_UTM_Accesul_Deschis.pdf
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți	http://libruniv.usarb.md/images/pdf/strategii_politici/politica_institutionala-acces_deschis.pdf
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”	https://old.upsc.md/wp-content/uploads/2017/02/univ_doc_intern_bib_politic_insttit_31_10_2013.pdf
Universitatea Liberă Internațională din Moldova	http://library.ulim.md/politica-institutionala-privind-accesul-deschis/
Academia de Administrare Publică	http://aap.gov.md/ro/article/politica-de-acces-deschis
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice	https://amtap.md/wp-content/uploads/2019/06/Politica-Accesului-Deschis-aprobata.pdf
Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport	https://usefs.md/PDF/POLITICA_%20INSTITU%C5%A2IONALA_A_USEFS_PRIVIND_ACCESUL_DESCHIS.pdf
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	https://idsi.md/files/POLITICA-IDSII-PRIVIND-ACCESUL-DESCHIS_Final_pentru-site.pdf
Institutul Național de Cercetări Economice	https://drive.google.com/file/d/1CS7Y3u87tsF2akA9eYMEaSgGOUftvjxt/view
Biblioteca Națională a Republicii Moldova	http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Politica-Acces-Deschis-BNRM-ro.PDF
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”	-

Anexa 5. Tabelul consolidat al elementelor politicilor instituționale de Acces Deschis din Republica Moldova

Instituția	Politica de arhivare a versiunilor lucrărilor	Politica privind conținutul	Politica de promovare	Drepturi de autor și licențiere	Politica de acces la date	Politica de embargo	Politica de sprijin pentru standarde	Politica de conservare	Politica de retragere
ASEM	<p>Adoptarea peer review</p> <p>Obligatoriu versiunea finală</p>	<p>Autorii sunt încurajați să plaseze lucrările care au fost publicate până la aprobarea Politicii</p> <p>În mod deosebit articole științifice</p>	<p>Prorectorul cu activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.</p> <p>Monitorizarea conformității prevederilor politicii cu interesele autorilor</p> <p>Raport anual privind implementarea AD.</p>	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	6 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

USM	Obligatoriu versiunea finală	<p>Autorii sunt încurajați să plaseze lucrările care au fost publicate până la aprobarea Politicii</p> <p>Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice</p>	<p>Institutul de Cercetare și Inovare USM și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.</p> <p>Monitorizarea conformității prevederilor politicii cu interesele autorilor Raport anual privind implementarea AD.</p>	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	Autorii vor negocia cu editorii plasarea lucrării în acces deschis după o perioadă de embargo	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
USMF	Obligatoriu versiunea finală	<p>Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice</p> <p>Autorii semnează Declarația</p>	<p>Departamentul de Cercetare și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.</p>	Fiecare lucrare publicată de autorii-colaboratori ai USMF va obține licența CC de Atribuire-Necomercial (CC BYNC)	<p>Două modele complementare (Green și Gold)</p> <p>full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării Încurajează publicarea datelor de cercetare</p>	6-12 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

		privind dreptul de autor și Drepturile acordate	Organizează Instruirea pentru autori						
UASM	Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice	Departamentul Știință și Inovare și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD. Monitorizarea conformității prevederilor politicii cu interesele autorilor	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării	Nu este specificată	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
UTM	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Autorii sunt încurajați să plaseze lucrările care au fost publicate până la aprobarea Politicii În mod deosebit articole științifice	Departamentul Investigații Științifice și Dezvoltare Tehnologică și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	Nu este specificată	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

			<p>eficientă către OA și ȘD.</p> <p>Monitorizarea conformității prevederilor politicii cu interesele autorilor</p>						
USARB	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	<p>Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice</p> <p>Autorii semnează Declarația privind dreptului de autor și Drepturile acordate</p>	<p>Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.</p> <p>Raport anual privind implementarea AD.</p>	Fiecare lucrare publicată de autorii-colaboratori ai USMF va obține licența CC de Atribuire-Necomercial (CC BYNC)	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării	6-12 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
UPSC	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Autorii sunt încurajați să plaseze lucrările care au fost publicate până la aprobarea Politicii	Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	6 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

			pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.						
ULIM	Obligatoriu versiunea finală	În mod deosebit articole științifice	Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD. Raport anual privind implementarea AD.	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	6 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
AAP	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice	Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării	6 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

			politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD.						
AMTAP	Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice	Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția eficientă către OA și ȘD. Organizează Instruirea pentru autori	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării	Nu este specificată	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
USEFS	Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, teze de doctor, autoreferate, materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice	Prorectorul pentru activitate științifică, Serviciul Știință, și Biblioteca Științifică sunt responsabili pentru interpretarea politicii și promovează tranziția	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	12 luni de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

			eficientă către OA și ȘD. Raport anual privind implementarea AD.						
IDSİ	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, monografii sau capitole în monografii, prezentări, rapoarte, materiale didactice și alte tipuri de lucrări științifice	Consiliul Științific al IDSİ supraveghează monitorizarea implementării AD	Sunt incluse copyright și licențele, orice lucrare publicată de IDSİ se lansează sub licența CC de Atribuire Necomercial	Două modele complementare (Green și Gold) Încurajează publicarea datelor de cercetare	6-12 luni de la publicare, cu excepția monografiilor care pot fi incluse în termen de 5 ani de la publicare	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
INCE	Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice, teze de doctor, autoreferate materiale ale conferințelor, monografii, documente didactice	Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică în calitate de coordonator și executant principal în crearea și dezvoltarea Repozitoriului Instituțional INCE Raport anual privind implementarea AD.	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold)	Autorii vor negocia cu editorii plasarea lucrării în acces deschis după o perioadă de embargo	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

BNRM	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Articole științifice din domeniul BȘI, politica încurajează autorii să includă și alte tipuri de publicații: monografii, manuale, teze de doctorat și altele Autorii semnează Declarația privind dreptul de autor și Drepturile acordate	Directorii adjuncți pentru activitatea de cercetare și dezvoltare în biblioteconomie și informatizare sunt responsabili pentru implementarea politicii AD. Serviciul „Dezvoltare și Cercetare în Biblioteconomie și Științe ale Informării” asigură plinătatea și funcționalitatea RI în colaborare cu Direcția Tehnologia Informației a BNRM. Raport anual privind implementarea AD	Drepturile acordate BNRM reprezintă licența Creative Commons (licența Atribuire CC BY)	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele bibliografice și rezumatul lucrării	Nu este specificată	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică
BMBPH	Adoptarea peer review Obligatoriu versiunea finală	Articole în revistele „BiblioPolis”, „Dialogica”, „Buletinul Mihai	Directorii adjuncți pentru activitatea de cercetare, dezvoltare, inovare,	Modele de licențiere nu sunt menționate	Două modele complementare (Green și Gold) full-text, referințele	Nu este specificată	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică	Nu este specificat în politică

		Eminescu”, și plasate în RBM Autorii semnează Declarația privind dreptul de autor și Drepturile acordate	informatizare sunt responsabili pentru implementarea, menținerea și îmbunătățirea continuă a politicii.		bibliografice și rezumatul lucrării				
--	--	---	---	--	-------------------------------------	--	--	--	--